

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 15 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande samman-satta banko- och lagutskottets den 8 och 11 i denna månad bord-lagda utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 4 i lagen för rikets ständers bank den 1 mars 1830.

1 punkten.

Herr Sandberg: Jag tror det vara min pligt att här i kam-maren, liksom jag gjort det i utskottet, uttala mina betänkligheter mot det nu föredragna förslaget. Det synes mig vara förenadt med en viss våda att från de medel, öfver hvilka bankofullmäktige kunna fritt disponera, till grundfonden öfverflytta 5,000,000 kronor. För-hållanden hafva inträffat och kunna åter inträffa, som tvinga fullmä-tige att i utlandet försälja en betydlig del af de obligationer, som banken innebar. Om en sådan eventualitet inträder, låra de 1,630,000 kronor, som efter 5,000 000 kronors öfverflyttning till grundfonden finnas kvar såsom reserverade medel, icke långt förslå, utan i sådant fall blifver det snart nödvändigt att tillgripa reservfonden, hvilket i mer än ett hänseende synes mig mindre önskvärdt.

Af detta skäl och då fullmäktige hafva förklarar, att något behof att förstärka riksbankens grundfond icke för närvarande förefinnes, tror jag mig hafva anledning att yrka afslag å förevarande hem-ställan. Jag tager mig äfven friheten nämna, dels att utskottets be-slut fattats efter votering med 9 röster mot 7, dels att bankofull-mäktiges yttrande i denna fråga ännu mer än vanligt hade karak-teren af ett orakelsvar, som kunde tydas på mer än ett sätt.

I detta anförande instämde herr *Bergström*.

Sedan öfverläggningen rörande den nu föredragna punkten an-setts slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på densamma

Första Kammarans Prot. 1893. N:o 27.

*Ökning af
riksbankens
grundfond.
(Forts.)*

under öfverläggningen endast blifvit yrkadt, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Hasselrot* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad sammansatta banko- och lagutskottet hemställt i 1 punkten af sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35;
Nej — 34.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

*Förslag till
ändring af
§ 74 regerings-
formen.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 11 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 22, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen, dels ock väckta motioner om ändring af samma § i regeringsformen.

Herr statsrådet friherre *Rappe*: Den utgång, denna fråga under förmiddagen fick i Andra Kammaren och det sätt, på hvilket kammaren kom till denna utgång, gifva otvetydigt vid handen, att frågan kan bringas till slut endast derigenom, att Andra Kammarens beslut vinner äfven denna kammares bifall. Om man då granskar det förslag, till hvilket Andra Kammaren kommit, så skiljer det sig från Kongl. Maj:ts först derigenom, att i början blifvit insatta orden »enligt beslut af Konungen i statsrådet och efter utfärdande af riksdagskallelse», och vidare derigenom, att orden »vare sig för rikets skyddande från inblandning i krig mellan främmande magter eller för hotande krigsfaras afvärjande eller för utförande af redan uppkommet krig» blifvit utbytt mot orden: »vare sig för upprätthållande af rikets neutralitet, derest den vid krig mellan främmande magter af någon

bland de krigförande skulle hotas eller kränkas, eller för afvärjande af ett befaradt eller börjadt angrepp».

Förslag till
ändring af
§ 74 i regerings-
formen. 4
(Forts.)

Med afseende på det första tillägget eller »enligt beslut af Konungen i statsrådet och efter utfärdande af riksdagskallelse», så torde vid det förhållande, att man för visso icke kan tänka sig en mobilisering i vårt land, utan att en riksdagskallelse utfärdas, detta tillägg väl kunna försvara sin plats. Under 10 års tid har jag varit chef för generalstabens och har derunder så noga som möjligt satt mig in i de åtgärder, som äro nödvändiga, om vårt land skulle råka i den olyckliga ställning att nödgas ställa sina stridskrafter på krigsfot. Jag tror, att man väl kan säga, att ett så omfattande företaget icke lär kunna sättas i verket utan Riksdagens medverkan. Sålunda torde med afseende å detta tillägg ingenting vara att anmärka.

Med afseende åter på den andra förändringen eller utbytet af orden »vare sig för rikets skyddande från inblandning i krig mellan främmande magter eller för hotande krigsfaras afvärjande eller för utförande af redan uppkommet krig» mot orden »vare sig för upprätthållande af rikets neutralitet, derest den vid krig mellan främmande makter af någon bland de krigförande skulle hotas eller kränkas, eller för afvärjande af ett befaradt eller börjadt angrepp», synes mig visserligen den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen vara att föredraga, men då det här gäller att antingen se det föreliggande förslaget förkastadt och således stå kvar vid 74 § i dess nuvarande lydelse eller antaga det af Andra Kammaren bifallna förslaget, så synes mig ingen tvekan kunna råda om hvad patriotismen bjuder att besluta. Ty af alla åtgärder, som kunna tänkas för ordnande af vårt lands försvar, finnes för närvarande icke någon, som är viktigare än den, att en requisitionslag blir antagen. Skola vi göra oss färdiga att gå emot en fiende och mobilisering följaktligen skall essa rum, så är för visso af nöden, att de härför erforderliga bestämmelserna finnas utfärdade för alla myndigheter, som med mobiliseringen skola taga befattning. Sådana bestämmelser finnas ock utfärdade. Det finnes för hvarje dag och hvarje timme angifvet, hvad hvar och en har att göra. Hela detta maskineri, hela detta arbete tjenar emellertid till intet, om icke en sådan viktig del af mobiliseringen som en ögonblicklig anskaffning af hästar och fordon möjliggöres, och det kan icke ske på annat sätt än genom en ordnad requisitionslag.

Skulle förslaget, i den form, som af Andra Kammaren antagits, här vinna bifall, så har man emellertid lyckats finna en utväg att mobilisera med vederbörlig hastighet. Sedan, om fienden under krigets lopp skulle komma in i vårt land och vi nödgas afvisa honom, skulle vi ju med den ifrågavarande grundlagsparagrafens nuvarande lydelse vara förhindrade att vidtaga någon som helst åtgärd för att skaffa oss de förnödenheter, som finnas i den landsända, der kriget föres, och det skulle i stället vara fienden, som finge draga nytta af allt. En dylik sakernas ställning är äfven, militäriskt sedt, alldeles outhärdlig. Kunna vi deremot ställa så till, att vi beröfva fienden de tillgångar, som han nödvändigtvis behöfver för att kunna utföra kriget, och att de i stället komma oss till godo, hafva vi ut-

Förslag till
ändring af
§ 74 regerings-
formen.
(Forts.)

sigt att vinna framgång, om landets armé i öfrigt är tillfredsställande organiserad.

Af alla dessa skäl synes mig böra framgå, att, om det gäller att välja mellan det nuvarande tillståndet och att besluta grundlagsparagrafens lydelse enligt Andra Kammarens beslut, lär ingen tvekan böra råda om hvad som bör göras.

Friherre Klinckowström: Efter det yttrande, som chefen för landförsvarsdepartementet nu haft, och hvori han förordat, att kammaren måtte med afslag å konstitutionsutskottets förslag biträda den reservation, enligt hvilken Andra Kammaren fattat sitt beslut i denna fråga, har jag icke vidare att tillägga än att på det högsta rekommendera denna reservation och biträda densamma, på sätt departementschefen förordat.

Herr Bergius: Med afseende på det uttalande, som chefen för landförsvarsdepartementet nu gjort för antagande af den af herr Hedin m. fl. afgifna reservation, som i Andra Kammaren blifvit utan vidare meningskiljaktighet antagen, och då denna reservation i hufvudsak icke väsentligen skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, får jag, ehuru jag visserligen anser, att reservationen i formelt hänseende icke är fullt tillfredsställande, yrka, att Första Kammaren måtte till hvilande antaga det förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen, som innefattas i den af herr Hedin m. fl. afgifna reservationen.

Grefve Douglas: Såsom kammaren behagade finna af de vid utskottsbetänkandet fogade reservationer, rådde icke inom utskottet någon meningsskiljaktighet derom, att en requisitionslag är behöflig, icke heller derom, att den är behöflig just i detta ögonblick för att sätta allmänheten och myndigheterna i tillfälle att under fredliga förhållanden lära känna lagens alla detaljer och tänka sig in i de former, under hvilka den kan verka, så att i farans stund, då uppmärksamheten är afledt på så många andra håll, lagen måtte kunna verka utan stridigheter.

Meningsskiljaktigheterna gälde en helt annan sak. Från reservanternas sida begärdes vissa garantier mot missbruk af requisitionslagen, och deraf vållades reservationen. Då vi nu af herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet hafva hört, att regeringen icke har något emot att sådana garantier upptagas i § 74 regeringsformen, så har jag naturligtvis icke någon anledning att yrka bifall till utskottets förslag. Det är endast mot motiveringen i den Hedinska reservationen, som jag vill inlägga en bestämd gensaga. Då utskottets majoritet utgick från den åsigten, att icke något som helst skäl förefans att göra en inskränkning i Konungens magt med afseende på de former, under hvilka beslutet om krigsmagtens partiella eller fullständiga mobilisering borde fattas, så utgick man å den andra sidan från den tanken, att ögonblicket nu vore gynnsamt att en gång för alla fastslå, att beslut derom böra fattas i statsrådet och omedelbart efterföljas af Riksdagens inkallande. Men den Hedinska reservationen går mycket längre. Den utgår från den tanken — som jag åtminstone finner på intet sätt hafva bekräftats af en åttioårig

erfarenhet — att Konungen skulle kunna genom vissa åtgärder såsom truppsammandragningar, öfningsläger i närheten af gränsen åsamka riket krigiska förvecklingar, ja, rent af reta våra grannar att anfalla oss. Från denna, jag kan gerna säga orimliga fruktan härleder sig behofvet af garantier mot att åtminstone icke den nya, nu föreslagna requisitionslagen skulle kunna underlätta dylika tilltag. Jag får öppet erkänna, att jag ej på något sätt delar denna fruktan. Jag tror visst icke, att ett sådant missbruk af requisitionslagen skulle kunna ega rum. Jag är å andra sidan fullt förvissad om att, ifall rikets krigsmagt blefve satt på krigsfot, beslutet härom icke fattades, utan att statsrådets ledamöter hördes, och helt naturligt skulle kort derefter de stora utgifter, som äro förenade med mobilisering, nödvändiggöras Riksdagens inkallande, äfven utan att bestämmelser härom förekomma i regeringsformens 74 §, som ju handlar uteslutande om requisitionslagen. Men då jag från regeringens sida hör, att man rent af önskar sådana bestämmelser intagna, så har jag naturligtvis icke det ringaste deremot. Jag skulle dock för min del önskat, att herr Ljungmans reservation hade antagits, hvilken reservation är både till formen mera tillfredsställande och till innehållet fullt betryggande samt derjemte icke är belamrad med en för Kongl. Maj:t så pass sårande motivering som den i den Hedinska reservationen förekommande. Jag vill derjemte uttala den uttryckliga förhoppning, att de temligen dunkla ordalag, i hvilka det bestämmes, när requisitionslagen kan träda i verksamhet, aldrig måtte komma att tolkas så, att lagen kan träda i kraft först sedan kriget redan utbrutit, ty jag tror, att lagen just skulle vara till största nytta, när det gälde att genom en väpnad neutralitet söka trygga freden.

Under uttalande af mitt bestämda ogillande af motiveringen i den Hedinska reservationen, ber jag få tillkännagifva, att jag icke har något emot dess kläm.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande endast yrkats, af friherre *Klinckowström*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från det förslag, som innefattades i den af herr Hedin med flere vid utlåtandet fogade reservation, skulle antaga det i denna reservation framställda förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 11 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 23, i anledning af väckta motioner dels om ändrad lydelse af §§ 7, 11, 12, 28 och 105 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen, dels om upphäfvande af § 16 regeringsformen och ändring af §§ 4, 7, 38, 105 och 106 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen, dels ock om

*Förslag till
ändring af
§ 74 regerings-
formen.
(Forts.)*

ändring af §§ 12, 13 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen.

1 punkten.

*Om ändring
i formen för
ministeriella
ärendens be-
handling m. m.*

Herr Björnstjerna: Utskottets motivering är så tillräckligt bevisande, att jag visserligen icke borde hafva någonting att tillägga, och Andra Kammaren har ju äfven, efter hvad jag förnummit, bifallit det slut, hvartill utskottet kommit. Det skulle således kunna anses vara alldeles öfverflödigt för mig att här yttra något, så mycket mera som det väl finnes få, om ens någon ledamot inom denna kammare, som skulle vilja biträda de af herr Hedin väckta motionerna. Då emellertid dessa eller liknande så ofta återkommit — herr Hedin uppgifver sjelf, att det är nu vid 10:de riksdagen sedan år 1856 — och man från åtskilliga håll fästat mycket stort afseende vid dessa motioner, anser jag mig dock böra upptaga ett par punkter i desamma till närmare granskning, så mycket mera som en sådan granskning, så vidt jag minnes, icke förekommit här i kammaren och jag vågar påstå, icke heller i Andra Kammaren, ty då skulle kammaren sannolikt icke vid föregående tillfällen hafva antagit dem. Jag har icke varit i tillfälle att gå till baka till alla de Riksdagar, vid hvilka motionären åberopar att liknande förslag blifvit väckta, men har dock sett, att 1884 väcktes alldeles ordagrant samma förslag af samme motionär, och det bifölls då af Andra Kammaren med 84 röster emot 62.

I den ena motionen föreslås, att § 11 regeringsformen skulle lyda på följande sätt:

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola af ministern för utrikes ärendena beredas och inför Konungen i statsrådet föredragas. Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, efter föregående behandling i statsrådet ske genom ministern för utrikes ärendena.

»Utan afseende å ärendets beskaffenhet», d. v. s. det obetydligaste mål, som kan röra Sveriges förhållande till utlandet, skall först föredragas i statsrådet. Utrikesministern skulle icke ens ega rätt att till Konungens sändebud i utlandet skriva något, som rör vårt förhållande till utländska magter, utan att det förut varit föredraget i statsrådet. Det vore verkligen att betunga statsrådet med ganska många göromål. Enligt diariet hos utrikesdepartementet afsändes derifrån under förlidet år till våra beskickningar 1,337 skrivelser. Om nu icke alla dessa, kanske icke större delen af dem, voro af sådan beskaffenhet, att de kunde betraktas såsom rörande Sveriges förhållande till utlandet, var dock otvifvelaktigt ett mycket stort antal af denna beskaffenhet. Och huru skulle det väl gå, när en främmande diplomat kommer till ministern för utrikes ärendena med den allra enklaste förfrågan om sådant, som kunde anses falla under denna paragraf. Jag vill förutsätta, för att taga ämnen för dagen, att den främmande diplomaten frågar honom, huruvida våra underhandlingar om en handelstraktat med Schweiz äro började, eller om vi

antagit den belgiska regeringens inbjudning att deltaga uti industriutställningen i Antwerpen eller om andra dylika alldagliga frågor. Då skulle icke utrikesministern ega rätt att svara derpå. Han måste säga: »Jag bär om ursäkt, men jag måste föredraga er fråga i statsrådet, innan jag kan svara». Det är ju alldeles påtagligt, att utrikesministern under den förmiddag i veckan, som vanligtvis är anslagen att taga emot främmande diplomater, af hvilka en stor del då brukar komma upp till honom för att samtala om hvarjehanda, formligen måste sitta med grundlagsparagrafen för sina ögon och tänka: är detta ett mål, på hvilket jag kan svara, rör det Sveriges förhållande till utlandet i något afseende? Om saken är än så obetydlig, får han icke svara derpå, utan nödgas inskränka sig till den förklaring, att han skall anteckna frågan och föredraga den i statsrådet. Detta skulle ju i högsta grad göra honom och oss — löjligen.

*Om ändring
i formen för
ministeriella
ärendens be-
handling m. m.*
(Forts.)

Och våra olyckliga diplomater utomlands, de kunde ju lika litet som ministern för utrikes ärendena få nämna någonting till främmande ministrar, inlåta sig i samtal med en utrikes diplomat eller någon regering utomlands, ty de få naturligtvis icke heller svara på någonting, som rör Sveriges förhållande till utländska magter, innan de skrivit hem och frågan blifvit föredragen i statsrådet. Kan man tänka sig något så befängdt?

För att taga ett annat mycket vanligt exempel. När en främmande ministerplats blir ledig, är bruket, att det främmande landets regering gör en hemställan till vår regering, huruvida den eller den personen skulle väl mottagas till platsens fyllande. Vanligen kommer ett telegram ifrån det främmande landet med fråga: godkänner ni den personen, är det eder angerämt, om denne blir utsedd till minister? Den diplomatiska etiketten fordrar, att man så fort som möjligt svarar härpå. Det brukar vanligen ske samma eller påföljande dag, på det att det icke skall se ut, som om man vore tveksam och först måste höra sig för angående personen i fråga. Detta vore utan tvifvel en sak, som rörde rikets förhållande till främmande magter, ty om hit kommer en främmande minister, som är obehaglig, kan han verkligen ställa till åtskilligt trassel. Men det vore på samma gång en fråga, som rörde båda de förenade rikena, och då måste norska regeringen först höras. Förloppet skulle då blifva följande: ministern för utrikes ärendena skrifer till norska statsrådsafdelningen i Stockholm; denne skrifer till regeringen i Kristiania, regeringen i Kristiania remitterar ärendet till det departement, till hvilket det anses höra och då, »departements-indstillingen» blir färdig, lemnas denna till regeringen i Kristiania, der den behandlas, hvarefter beslutet sedan sändes till statsrådsafdelningen i Stockholm, hvilken skall föredraga ärendet inför Konungen i norskt statsråd. Då beslutar Kongl. Maj:t, att ärendet skall remitteras till utrikesministerns behandling. Då frågan kommit så långt, sammankallar utrikesministern en svensk-norsk statsrådsberedning, i hvilken målet föredrages. Sedan skall hållas sammansatt svenskt och norskt statsråd, hvori ärendet föredrages inför Konungen, och då alla dessa protokoll blifvit vederbörligen justerade, kan den andra regeringen få svar, efter måhända

*Om ändring
i formen för
ministeriella
ärendens be-
handling m. m.*
(Forts.)

två eller tre veckors förlopp. Vi skulle komma i ett besynnerligt förhållande, och vårt land skulle betraktas som ett verkligt Abdera.

Men saken har också en annan ganska allvarlig sida. Om man tänker sig, huru det i början af detta århundrade såg ut, när en enväldsherskare och inkräktare var ett plågoris för hela Europa, så att ett förbund måste slutas mellan nationerna för att besegra honom; eller om icke ett sådant fall skulle inträffa, utan måhända det mera sannolika, att en revolutionär rörelse under den röda fanan gripit omkring sig, då anarkister och socialister störtat troner och regeringar, hotande samhällena i deras grundvalar, och denna fara blefve så öfverhängande, att de konservativa element, som ännu finnas kvar, måste sammansluta sig för att bekämpa densamma; om då främmande regeringar anmodade oss att med dem sluta förbund, och en hemlig plan dertill framlades, då skulle vi svara: ja, men vi måste först remittera frågan till hörande af svenska statsrådet, som består af 10 personer, och det norska statsrådet, som likaledes utgöres af 10 personer.

Skulle samma beklagliga förhållande, som nu råder i Norge, der fortfara, nödgades man måhända tillägga, att troligen kommer icke den norska regeringen att yttra sig, innan den hört den norska vensterföreningen, och att det vore ganska sannolikt, att de hemliga förslagen ofördröjligen komme att stå tryckta i den norska regeringens organ i Kristiania. Vi blefve då naturligtvis utskrattade, och det hela blefve icke något af.

Af huru ofandligt stor vigt ett sådant förbund kan vara, derpå hafva vi bevis i det försvarsförbund, som slöts mellan Tyskland och Österrike år 1879 och som sedermera blifvit förökadt till en trippellians genom Italiens tillslutning, hvilket förbund utan tvifvel mäktigt bidragit att upprätthålla freden i Europa. Denna traktat ingicks den 7 oktober 1879, men den publicerades icke förr än i februari 1888. Man visste, att den fans, men man visste icke hvad den innehöll.

Vi hafva sjelfva ett ganska slående exempel från 1812 i den öfverenskommelse, som då egde rum i Åbo mellan kejsar Alexander och Karl Johan, och hvilken skulle hållas hemlig. Att derigenom lades grunden till Norges frihet, veta vi alla. Derefter förenade sig flere af Europas stormagter om samma traktat, hvarigenom Europa samtyckte till Norges lösslitande från Danmark och förenande med Sverige. Sedermera var det de svenska vapnen, som tvungo konungen af Danmark att samtycka till denna skilsmessa. Det var denna traktat i Åbo, det var svensk statskonst och svenska vapen, som genomdrefvo Norges frihet.

Jag vet, att den nu varande generationen i Norge icke vill höra talas om någonting annat, än att norrmännen sjelfva, utan något bistånd från annat håll, vunnit sin sjelfständighet, men historiens årsböcker tala ett annat språk. Då Eidsvoldsmännen samlades och antogo sin konstitution, är det påtagligt, att deras allvarliga mening var alldeles icke en fullständig skilsmessa från Danmark, och det gör dem heder, att de ville fortfarande vara förenade med sitt gamla moderland. Det är ju alldeles tydligt, att det icke var deras mening att skilja sig definitivt från Danmark, eftersom de den 17 maj, som

fräs såsom Norges frihetsdag, utropade Danmarks tronföljare till sin konung, och då hade ju, såvida icke Sverige kommit emellan, Norge helt naturligt återgått till föreningen med Danmark, när denna kronprins besteg Danmarks tron. I Danmark herskade enväldet i 40 år efteråt; huru hade det då gått med den fria norska konstitutionen? Utan tvifvel kan det vara högst viktigt under utomordentliga förhållanden, då stora faror hota, att kunna sluta ett sådant förbund, utan att åtminstone 20 statsråd skola deröfver yttra sig. Detta anser jag vara alldeles uppenbart; likasom ock att, om man icke vill se spöken på ljusa dagen, det är förenadt med mycket större fara att kläfbinda regeringen, på det sätt motionären föreslagit, än att lemna en regering med de konstitutionella begrepp, som nu alltmera gjort sig gällande, och det ansvar, som drabbar regeringens ledamöter och naturligtvis äfven Konungen, fria händer. Jag tror icke, att deraf är någon fara att emotse.

*Om ändring
i formen för
ministertiella
ärendens be-
handling m. m.*
(Forts.)

Nu kommer jag till en annan punkt, som utskottet alldeles icke berört och hvilken, såvidt jag minnes, icke heller vil föregående tillfällen blifvit berörd, men som innebär den mest öfverhängande fara. Den ser i motionen högst menlös ut. I 28 § regeringsformen föreslås blott, att orden »inom riket», måtte utelämnas; inga motiv anföras härför. Ser man på 28 § regeringsformen, har den i början följande lydelse: »Konungen eger att i statsrådet utnämna och befordra infödde svenske män till alla de embeten och tjänster inom riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmagter derå utfärda». Dessa två ord, »inom riket», stå likväl icke der för ro skull. De hafva den allra största betydelse. Vi hafva nemligen en mängd tjänster utom riket, till hvilka Konungen nu får befordra utländingar, men om dessa ord »inom riket» borttoges, då egde Konungen icke rättighet att befordra till några tjänster vare sig inom eller utom riket andra än infödde svenske män, med undantag af sådana tjänster, som stå i samma paragraf senare uppräknade. Det heter nemligen der vidare: »Konungen vare likväl obetaget att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning, till lärarebefattningar vid universiteterna, de teologiska läraretjänsterna likväl undantagna, såsom ock till lärare- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, kalla och befordra äfven utländske män af utmärkt förtjänst, de der den rena evangeliska läran bekänna. Likaledes må Konungen kunna uti militära embeten nyttja utländske män af sällsynt skicklighet, men icke till kommandanter i fästningarne». Men bland dessa undantag omnämnas icke konsuler. Till konsuler har således hittills kunnat utnännas utländske män, när grundlagen blott till tjänster inom riket inskränker Konungens magt att nämna andra än svenske män. Vi behöfva icke gå längre än till Berlin, Dresden, Wien, Budapest, München, Frankfurt am Main, Brüssel, Hannover o. s. v., så skola vi finna, att utländske män der äro konsuler. Och dessa konsuler äro af mycket stor nytta. De hafva inga, eller så godt som inga, inkomster af tjänsten, då dessa städer icke äro sjöhamnar der afgifter från fartygen inflyta. Man söker därför att på dylika platser få framstående och förmögna

*Om ändring
i formen för
ministeriella
ärendens be-
handling m. m.*
(Forts.)

personer, hvilka, för att få konsultiteln, underkasta sig möda och ofta rätt betydliga kostnader för att bistå våra landsmän. Det finnes många af dessa konsulter, som gästfritt taga emot våra landsmän och understödja dem som äro i behof. De äro i flera afseenden till största gagn. Man skulle då, efter motionärens förslag, icke kunna nämna sådana, och man fick nog vara utan konsulter på dessa och många flera ställen. I de flesta östasiatiska, australiska och andra aflägsna hamnar hafva vi endast utländingar till konsulter. Skall man nu vara nödsakad att umbära dessa, vore det mycket ledsamt. Men det är icke nog dermed. Norrmännen äro icke infödde svenske män. Genom att borttaga dessa två ord, skulle alla norrmän uteslutas ifrån att kunna blifva konsulter. Och dermed vore ju den norska vensterns syfte vunnet att åtskilja det nu gemensamma konsulatväsendet. Denna betydelse skulle uteslutandet af dessa två emå ord hafva, och det blefve då från Sveriges sida som gemensamheten upphäfts! Det gäller här nemligen sådana tjänster, som den nyss upplästa 28 § afser: »hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmagter derå utfärdar». Konungen nämner i statsrådet konsulerna och utfärdar fullmagter för dem. Möjligen har motionären tänkt sig, att så ej vore fallet och att Konungen icke utfärdar fullmagter för konsulter. Här har jag emellertid en sådan konsulsfullmakt, alldeles lika lydande med andra fullmagter: »Vi Oskar med Guds nåde — — — utnämne och förordne» o. s. v. Sådana fullmagter undertecknas också alltid af Konungen. Godkändes motionen, skulle således ingen annan än en svensk man kunna nämnas till konsul.

Beträffande våra diplomater, kan ju förebäras, att de icke hafva fullmagter. Våra ministrar i utlandet få nemligen endast kreditiv, så att det skulle icke bestämt strida emot grundlagens ordalydelse, om dertill nämnas äfven norrmän, så länge fullmagter ej för dem utfärdas. Men om ett af Konungen undertecknad kreditiv skall betraktas som fullmakt, blefve den naturliga följd, att ingen norrmän kunde nämnas till minister, och att sålunda äfven vår diplomati skildes ifrån den norska. Då fick Norge sin egen utrikesminister, tack vare herr Hedins motion och i följd af att dessa 2 ord borttoges ur den 28 § regeringsformen.

Det förefaller verkligen förvånande, att en man, med ett sådant skarpsinne och så erfaren i allmänna värf som motionären, hvilken i flera år varit ledamot af konstitutionsutskottet och så länge hållit på med denna samma motion, icke skulle hafva märkt allt detta. Man skulle verkligen kunna misstänka, att han dervid velat gå den norska vensterns ärenden. Men vare det långt ifrån mig att tänka så illa om en svensk riksdagsman, vare sig herr Hedin eller någon annan.

Den ärade motionären yttrade för 3 år sedan i Andra Kammaren, på sitt vanliga älskvärda sätt, att det då behagade honom att vid sakta eld steka Kongl. Maj:ts rådgifvare. Jag har endast velat gifva hans motion en kall dusch, hvilken jag hoppas varit sådan, att vi ej måtte få igen den, åtminstone på mycket länge.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 11 och 12 innevarande april bordlagda betänkande n:o 13, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.*

Herr Odelberg, Theodor: Herr talman! Då icke någon begärt ordet i denna fråga, och jag för min del icke vill vara med om, att utskottets hemställan bifalles utan någon protest från Första Kammaren, ber jag att få yttra några ord.

Att motionären kunnat komma fram med ett sådant förslag som det föreliggande, är mindre att förvåna sig öfver, då man vet att han representerar ett län, som i stor skala bedrifver bränvinsbränning nästan uteslutande af potatis, men att bevillningsutskottet kunnat, på sätt skett, förorda hans motion och föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t, det förvånar mig i sanning. Utskottet har visserligen sagt, att bränvinstillverkningen i vårt land är underkastad en undantagslagstiftning, men ej får man väl drifva denna undantagslagstiftning så långt, att man helt hållet förbjuder tillverkning af bränvin af säd och till och med tillverkning af pressjäst, hvilket ovilkorligen skulle blifva en följd, i fall herr Olssons förslag skulle blifva lag. Herr Olsson säger i sin motion, att »tusentals mindre jordbrukare gå sin undergång till mötes, derest Riksdagen icke beslutar en högre beskattning, på bränvin tillverkad af hvete, råg, majs, ris och mjöl, alla slag. Detta tal låter verkligen mycket ynkligt, men för personer, som äro något hemma i denna handtering, är det verkligen löjligt. Förhållandet är snarare, att om en person skulle våga sig på att under nuvarande förhållanden, utan i samband med jästberedning tillverka bränvin af hvete, råg eller ris, ginge han säkert sin undergång till mötes i konkurrensen med potatisbränvinsbränningen. Det enda sädsslag, som möjligen kan upptaga konkurrensen med potatisen, är majs, såvida detta sädsslag kan köpas för mycket billigt pris. Jag skall be att med ett par exempel att få belysa detta påstående.

Af 100 kilogram majs erhålles i ett rationellt skött bränneri 70 liter bränvin. Med bränvinets nuvarande pris, 15 öre per liter, skatten frånräknad, realiseras 100 kilogram majs till 10 kronor 50 öre. men då majs under förliden höst och innevarande vinter gält 11, 11, 50 å 12 kronor per 100 kilogram, ehuruval detta sädsslag nu, då bränvinsbränningsperioden snart är slut, nedgått något i pris, följer häraf att affallet, dranken, icke allenast måste betala alla tillverkningskostnader, utan äfven 1 krona för hvarje 100 kilogram inmäskaad majs.

Huru ställer sig nu förhållandet vid potatisbrännerierna i Kristianstads län? Man kan antaga, att potatis, odlad i södra Sverige, innehåller 18 proc. stärkelse. Ett hundra kilogram potatis af förenämnda stärkelsehalt lemnar 20 liter bränvin, och då en hektoliter potatis väger 73 kilogram och bränvinet betalas med 15 öre, realise-

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.*

(Forts.)

ras under sådana förhållanden, och under antagande att dranken betalar tillverkningskostnaderna, en hektoliter potatis till 2 kronor 19 öre eller 57 å 58 öre per kubikfot. Med ett sådant pris behöfva ej potatisodlarne i Kristianstads län blifva ruinerade.

Vidare säger motionären: »Hvad pressjästfabrikationen inom vårt land beträffar, kan jag icke föreställa mig, att denna skulle lida något otillbörligt intrång genom en högre beskattning på det bränvin, som tillverkas af dessa förutnämnda ädlare produkter». Huru ställer sig här förhållandet? Vid jästfabrikerna användas råg, majs, bohvete och korn. Af 100 kilogram spanmål, blandad råg, korn och bohvete, som under denna vinter betingat ett pris af 12 å 13 kronor — erhållas 10 kilogram ren jäst och 40 å 42 liter bränvin. Till följd af konkurrensen såväl mellan landets som ock med Norges fabrikanter, hvilka sednare på grund af mellanrikslagens bestämmelser tullfritt hit införa sin jäst, betingar ett kilogram ren jäst ej mer än 75 å 80 öre. Jästen betalar således 100 kilogram råvara med 7 kronor 50 öre. Återstoden af råvarans anskaffningskostnad, 5 kronor, och ändå mer, ty vid denna fabrikation kan ej vara tal om, att affallet skall kunna betala tillverknings- och distributionskostnaderna, måste betäckas genom bränvinet. Lägges nu en med 10 öre för hvarje liter förhöjd skatt på detta bränvin, tror jag man med skäl kan förspå dessa fabrikers undergång.

Af bevillningsutskottets betänkande finna vi ock, att af den kvantitet råg, 4,562,221 kilogram, som under tillverkningsåret 1891—1892 förarbetats i landets brännerier och jästfabriker, den ojemförligt största delen, eller 4,447,458 kilogram, användts till jästberedning.

Utan att nu vilja yttra mig om de svårigheter, för att ej säga omöjligheter, som skulle uppstå för en verksam kontroll, derest bränvin, tillverkad af olika råämnen, belades med olika hög skatt, vill jag blott fästa mig vid motionärens påstående, att det skulle vara en nationalekonomisk förlust att tillverka bränvin af majs eller utländska råvaror.

Lika litet som jag kan erkänna, att det är en nationalekonomisk förlust att importera råvaror för att deraf tillverka artificiella gödningsämnen eller ryskt benmjöl eller foderkakor, som ej inom landet kunna tillverkas, lika litet kan jag erkänna, att det är en nationalekonomisk förlust att importera majs, som ej hos oss kan odlas, för att af detta sädesslags minst värdefulla beståndsdel, stärkelsen, tillverka alkohol samt af dess mest värdefulla beståndsdelar, protein och fett, frambringa mejeriprodukter och kött.

På grund af hvad jag haft äran anföra och då jag icke är vän af några inskränkningar i näringsfriheten, ber jag, herr talman, att i svenska jordbrukets intresse få yrka afslag på utskottets hemställan i förevarande betänkande.

Grefve Klingspor: Då denna fråga förevar i bevillningsutskottet, var jag icke der närvarande, och jag glömde att låta till betänkandet anteckna, att jag icke deltagit i ärendets behandling. Emellertid anhåller jag att få på de skäl, den föregående talaren redan så tydligt framställt, yrka afslag på bevillningsutskottets hemställan i detta betänkande.

Herr Stephens: Som icke heller jag var närvarande i bevillningsutskottet, då denna fråga der slutbehandlades, får jag med den siste Årade talaren förena mig om att å utskottets förevarande hemställan yrka afslag.

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.*

(Forts.)

Friherre Barnekow: Som jag varit närvarande, då denna fråga behandlades i bevillningsutskottet och deltagit i dess beslut, skall jag be att få här förklara orsaken, hvarför jag biträdt detsamma.

Det har icke varit främmande för utskottet, att många svårigheter skulle uppstå, om förhöjd tillverkningskatt skulle åsättas brännvin, tillverkad af här afsedda ämnen, särskildt hvad beträffar kontrollen; men just därför har utskottet icke velat antaga motionen, sådan den föreligger. Motionären begär nemligen att regeringen skall göra en utredning i den riktning, motionären angifvit, samt till Riksdagen inkomma med förslag, men utskottet önskar en utredning, huruvida icke brännvin, tillverkad af ifrågavarande ämnen, skulle kunna åsättas förhöjd tillverkningskatt, och att det måtte efterses, om sådant kan ske utan alltför stora svårigheter, samt anhåller att regeringen, derest detta befinnes kunna ske, måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i ämnet. För det fall, att regeringen finner allt för stora svårigheter möta mot sakens genomförande, begär således icke utskottet, att regeringen skall framkomma med något förslag.

Jag vill tillika fästa kammarens uppmärksamhet på att år 1884, om jag icke misstager mig, ett liknande förslag, som här är i fråga, kom från regeringen. Detta af regeringen framlagda förslag blef visserligen icke antaget af Riksdagen, men det visar i allt fall, att kontrollen icke är omöjlig att åstadkomma. Hvad har då sedan dess inträffat, som skulle göra förslaget omöjligt? Tull på spanmål har införts, och denna tull skulle göra att pressjästfabriker nu icke kunna konkurrera med de norska, tack vare denna utmärkta mellanrikslag, som, i parentes sagdt, vid alla tillfällen och på alla områden står i vägen för vår industri. Industriidkare på alla områden säga också: Bevare oss för mellanrikslagen, ty den förderfvar vår industri! Och nu skulle efter en föregående talares åsigt detta förslaget ytterligen försvåra pressjästberedningen här i landet, ett påstående som kanske ej är alldeles obefogadt, men hvad kontrollen beträffar, så tror jag deremot, att den med god vilja kan åstadkommas, och hvad som mest framkallat denna motion är väl, att tullen å majs förra året nedsattes.

Gifvet och klart är dock, att man å de platser i landet, der man icke använder potatis till brännvinsbränning, utan endast producerar brännvin af säd, skall vara mot förslaget. Jag kan icke säga, huru denna förändring skulle komma att drabba dessa fabriker, men just därför har jag varit med om att gå in till regeringen med en begäran om undersökning, ty det har icke varit utskottets mening att undertrycka någon industri.

Jag vill till sist påpeka, att om detta förslag kan realiseras, kunde den majs som användes till foder göras billigare genom att nedsätta tullen å densamma, hvilket jag anser skulle vara en vinst för

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs*

m. m.
(Forts.)

jordbruket, och vill därför i jordbrukets intresse be, att den ifrågasatta skrifvelsen må aflåtas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Lyckligtvis är jag icke bränvinsbrännare eller odlare af potatis, afsedd för bränvinsbränning, hvadan jag ej ämnar såsom sådan beröra utskottets förslag.

Med fog kan påstås, att all undantagslagstiftning är olämplig. Äfven jag erkänner detta, för så vida ej undantagslagstiftningen understödjer sedlighet och nykterhet. Här gäller det dessutom icke att stifta en ny undantagslag, utan blott att förändra en redan befintlig.

Det är icke utan, att den åsigt med fog gjort sig gällande, att bränvinsbränningen endast borde tålas såsom en binäring till landbruket i de orter, der jordmånen är af så klen beskaffenhet, att den icke kan bära annat än råg och potatis, och torde anledningen hvarför skillnaden mellan tullen på bränvin, 75 öre, och tillverkningskatten derför 50 öre, således 25 öre, är så stor, sökas i lagstiftarnes önskan att hindra införandet af en vara, som förpestar vårt folk. Man har också lyckats utestänga utländskt råbränvin i flytande form, men deremot icke den råvara, som inkommer i form af majs. Under sista fem åren ha införts nära nog 40 millioner kilogram majs, och större delen af detta har gått till bränvinspannorna. Emellertid för bränvin, som deraf frambringats, har ingalunda erlagts någon förhöjd tull eller skatt af 25 öre per liter, utan blott 2 öre, motsvarande tullen på majs.

Jag kan icke inse annat, än att förslaget är i nykterhetens intresse. Frågan är för öfrigt icke ny, den har framburits i Riksdagen flera gånger förut af en af Andra Kammarens mest framstående ledamöter, numera afidne Sven Nilsson i Efveröd.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag har begärt ordet endast för att få till protokollet uttala, att jag med största nöje vill förena mig i en motion och ett yrkande, som gå i rakt protektionistisk riktning, en riktning hvilken jag tillhör, helst jag med sann tillfredsställelse funnit att en motionär, som, lika som flere, hvilka instämt med honom, är en utbildad frihandlare, kommit med ett sådant förslag. Det är icke första gången jag funnit, att de ifrigaste frihandlarna äro protektionister, så snart det gäller dem sjelfve eller deras ort, och här har man ett tydligt bevis härpå. Jag vill ej förlora tillfället att visa, att jag är protektionist äfven när det gäller dem, som äro frihandlare i alla andra afseenden.

Det sades nyss, att jordmånen i vissa delar af Skåne är så mager, att man der icke kan producera annat än råg och potatis. Jag tror väl icke att skålet ligger häruti, ty om jag jemför jorden i norra Sverige med den i Skåne, så skulle der icke heller kunna produceras annat än råg och potatis, och knappast det. Men vi hafva likväl ingen bränvinsbränning och hålla i alla fall på med vårt jordbruk. Det är också icke derför jag vill bifalla utskottets förslag, utan jag gör det derför, att detta förslag går ut på att skydda svenska närin-

gar. Hvarje sådant förslag vill jag biträda, äfven då förslaget framkommer från den sidan, som ropar högt emot när det gäller sådana frågor, som kunna tillämpas äfven utom den ort, motionärerna tillhöra.

Jag ber att få med nöje instämma i utskottets förslag, hvilket går i den riktning jag önskar, då det afser att skydda svensk näring.

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.*

(Forts.)

Herr Reuterswärd: Ehuru jag också erkänner mig vara protektionist, kan jag likväl icke gå så långt som den siste ärade talaren och gå frihandlarnes ärenden samt deras önskingar till mötes, när det passar in för dem att vara protektionistiskt sinnade.

Vi hafva till och med haft en kongl. proposition i nu föreliggande ämne, men det var under andra förhållanden, då frihandeln florerade här i landet. Ganska märkvärdigt är, att fastän det låter som om frågan blifvit väckt i protektionistiskt intresse, så rör den blott ett enskildt intresse för vissa orter. Frågan är alldeles för vigtig för att man skulle här i en hastig vändning låta dåra sig af de förespeglningar, som ordföranden i bevillningsutskottet här framhållit, då han sade, att han ansåge det helt oskyldigt att skriva till Kongl. Maj:t och begära en utredning. Detta besvär kan man dock bespara Kongl. Maj:t, ty den förste talaren har så tydligt visat att, utom det origina, som ligger i själfva förslaget, detta skulle förutsätta en nästan otänkbar möjlighet att kunna kontrollera det bränvin, som tillverkas af majs eller andra slag af utländska sädesprodukter.

Jag kan icke heller se, att förslaget skulle vara i sedlighets intresse. Jag kan icke finna att den, som dricker potatisbränvin, är en sedligare drinkare än den, som förtär bränvin af majs. Det kan vara samma sak. Icke tror jag således, att förslagets genomförande skulle upphjelpa sedligheten i landet.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Jag tror mig icke hafva sagt, att sedligheten blir större därför att man dricker bränvin af potatis i stället för bränvin af majs, utan mitt yttrande afsåg att antyda att, derest svårigheter uppstå för tillverkning af majsbränvin, mindre bränvin blir brändt i vårt land.

Herr Nisser: Jag har icke samma rättighet att undanskylla mig från delaktighet uti utskottets förslag som de föregående talare, hvilka icke vid ärendets behandling närvarit i utskottet.

Jag var tillstådes då beslutet fattades och jag röstade dervid nej, men har begått den försumligheten att icke reservera mig. Emellertid vill jag nu förklara, att jag icke varit med om utskottets förslag och således kommer att rösta mot detsamma.

Hvad beträffar den omständighet, som af grefve Hamilton framhållits, att nemligen genom införande af majs större bränvinstillverkning framkallades, så kan ju detta förekommas genom att sätta högre tull på majs, men anser jag deremot nu föreslagna högre accisen på bränvinstillverkningen af majs m. m. olämplig och oberättigad.

Herr Odelberg, Theodor: Då jag förra gången hade ordet, påpekade jag omöjligheten af en verksam kontroll, derest bränvin,

*Om förhöjd
tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.
(Forts.)*

tillverkad af olika råvaror, skulle beläggas med olika hög skatt, men då nu friherre Barnekow yttrat, att sådan möjlighet skulle förefinnas, ber jag med några ord få bemöta detta påstående. Kontrollen blir omöjlig vid potatisbrännerierna. Som herrarne torde hafva sig bekant, tillverkas bränvin på så sätt, att den krossade potatisen eller säden vid viss temperatur behandlas med malt. Härigenom förvandlas stärkelsen till socker, hvilket åter genom tillsats af jäst förvandlas till alkohol. Denna jäst beredes i allmänhet numera i brännerierna af grön malt af korn, men understundom måste, för att erhålla det största möjliga utbyte af råvarorna, härtill användas torr malt och rågmjöl. Så snart rågmjöl användes i hur liten qvantitet som helst i en mäsning af en så stor qvantitet potatis som t. ex. 50 hektoliter, så skall det deraf producerade bränvinet, enligt motionärens förslag, beläggas med högre skatt. Huru skall man emellertid kunna begära, att tillverkningen i dess minsta detaljer vid alla tillfällen skall kunna öfvervakas af kontrollören, ty den i bränneriet uppställda kontrollapparaten angifver ej om bränvinet, som rinner genom densamma, är tillverkad af potatis eller säd. Jag yrkar fortfarande afslag å utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Jag vill göra den föregående talaren uppmärksam på, att regeringen förut framlagt förslag i denna riktning och således bör hafva utredt denna fråga om kontrollen. Jag har ock i detta ämne samtalat med en mycket sakkunnig person, hvilken förklarade, att kontrollen visserligen vore svår, men ingalunda omöjlig att åstadkomma.

Ett yttrande har fälts, som jag måste taga fasta på, nemligen att här vore fråga om ett ortsintresse och icke ett protektionistiskt intresse, men hvad är ett protektionistiskt intresse i många fall annat än ortsintresse? Protektionismen vill ju blott söka till ett heltsammanförda olika intressena på olika orter. Hvad nu för öfrigt angår protektionismen, anser jag, att ingen finnes, som i verkligheten icke är protektionist. Om någon till exempel kommer med yxan mot en person, så höjer han armen till skydd och är i så fall protektionist. Och talar jag till en kapitalist om progressiv beskattning på inkomst, genast är han protektionist i det fallet, att han vill skydda sig deremot.

Herr Reuterswärd: Jag fruktar, att den siste talaren misstagit sig, då han sade att regeringen för flera år sedan utredt frågan, huru kontroll skulle anordnas vid bränvinstillverkning af majs. Detta är ett misstag, ty den kongl. proposition, han syftade på, gick ut på att förbjuda all användning af majs vid bränvinebränning. Kontrollen är icke svår, då man säger, att det får icke till brännerierna föras ett enda kilgoram majs; den kontroll, som då behöfs, kan hvem som helst utöfva. På de skäl herr Odelberg framhållit måste det vara alldeles omöjligt att kontrollera, om det begagnas någon liten qvantitet majs till mäsningen. Man kan icke göra en apparat, som ständigt och jemt kontrollerar, om ett bränneri blandar majs med potatisen, och utvisar hvilket bränvin därför borde högre beskattas. Hvarför stifta lagar, som skulle medföra så mycken oreda? Jag fortfar att yrka afslag på utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr tal-
mannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på
bifall till hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt och vidare
på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen
vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om förhöj-
d tillverknings-
skatt för brän-
vin af majs
m. m.
(Forts.)*

Grefve *Hamilton* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes,
justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betän-
kande n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja — 17;
Nej — 89.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets nedannämnda,
den 11 och 12 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 15, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punk-
ten 10:o) i utskottets betänkande n:o 7 angående vissa delar af tull-
bevillningen, och

n:o 16, i anledning af återremiss af punkten 3:o) af utskottets
betänkande n:o 7 angående vissa delar af tullbevillningen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 11 och 12 innevarande månad
bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion angående
upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

*Om upphäf-
vande af fidei-
kommiss-stif-
telser i fast
egendom på
landet m. m.*

Herr *Hasselrot*: Då jag nu tillåter mig att inför kammaren
förorda det förslag till skrifvelse, som innefattas i den reservation,
hvilken jag fogat till utskottets betänkande, anhåller jag att få fästa
kammarens uppmärksamhet derå, att detta skrifvelseförslag väsent-
ligen skiljer sig från det förslag, som utskottets majoritet framställt
och som vid föregående tillfällen varit föremål för kammarens pröf-
ning. Utskottet föreslår nemligen, att Riksdagen i skrifvelse anhåller,

Första Kammarens Prot. 1893. N:o 27.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom de i riket bestående familjefideikommissstiftelser i fast egendom på landet upphävas, samt erforderliga bestämmelser i öfrigt — således ett positivt och bestämdt yrkande på upphävet af dessa familjefideikommiss. Mitt förslag innefattar deremot en begäran att Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning om beskaffenheten och omfånget af bestående familjefideikommissstiftelser rörande fast egendom å landet, täcktes taga under öfvervägande, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att, enligt öfverenskommelse inom vederbörande slägt eller under andra lämpliga vilkor och förbehåll, dessa stiftelser må kunna upphöra, samt för Riksdagen framlägga förslag till de stadganden, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda — sålunda ett förslag derom, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och huru någon förändring kan ega rum i nu gällande bestämmelser rörande familjefideikommiss. Vid formuleringen af detta förslag har jag tagit till ledning de yttranden, som förut blifvit fälda i denna kammare vid behandlingen af förevarande fråga, och jag vågar hoppas att jag derigenom undanröjt betänkligheterna hos alla dem, hvilka icke af principiella skäl motsätta sig all förändring i nu gällande bestämmelser på ifrågavarande område.

Bland dem, som sålunda af principiella skäl motsätta sig hvarje ändring, är lagutskottets ärade ordförande, och, om jag får döma efter hans uttalande i denna fråga för två år sedan, detta hufvudsakligen af den anledning att han anser bestämmelser om familjefideikommissens upphäfvande skola komma att verka retroaktivt, hvilket enligt allmänna grunder en civillag icke får göra. Jag har deremot en motsatt uppfattning och anser, att dermed att en civillag icke får verka retroaktivt bör förstås, att civillagen icke får göra intrång på bestående rättsförhållanden emellan personer, som, då lagen stiftas, ega någon rättighet eller förmån. Och något sådant är nu icke ifrågasatt. De personer, som födas, sedan den nya lagen tillkommit, få rätta sig efter de bestämmelser, lagen innehåller. Enahanda uppfattning har ock delats af flertalet jurister, som härstädes uppträdt i denna fråga, äfvensom af en framstående rättslärd i Andra Kammaren vid 1882 års riksdag. Att man äfven i andra kulturstater haft samma uppfattning framgår deraf, att fideikommiss-institutionen blifvit upphäfd i flera länder, i Frankrike, Nederländerna och Italien, samt att såväl i Preussens som i Danmarks grundlagar blifvit stadgad, att bestämmelser framdeles skulle göras derom, att fideikommiss skulle kunna öfvergå till fri egendom. Ifrågavarande stadgande i Preussens grundlag har visserligen sedermera blifvit ändradt och i Danmark har icke någon sådan bestämmelse om fideikommissen, som den grundlagen ifrågasatt, ännu kommit till stånd, men derigenom att dylika stadganden införts i landets grundlag hafva dock statsmagterna derstädes fastslagit sin befogenhet att lagstifta å detta område. Jag hyser ock den öfvertygelsen, att samma rättsuppfattning funnits och fortfarande finnes i vårt land. Annorlunda kan jag icke tolka kongl. förordningen den 3 april 1810. Ehuru de flesta bestämmelser om upprättande af fideikommiss innehålla förbud mot fideikommissegendomens

intecknande eller bortbytande, är nemligen genom kongl. förordningen den 3 april 1810 stadgadt, att Kongl. Maj:t eger att med högsta domstolen medgifva intecknande eller bortbytande af sådan egendom och dessutom att tillåta ändring af sådana bestämmelser i de gamla fideikommissbrefven, som numera befunnits mindre lämpliga. Enligt min uppfattning hafva dessa bestämmelser lika mycken retroaktiv kraft som de nu ifrågasatta. Lagutskottets förre ärade ordförande har uttalat under en diskussion, som här i frågan förevarit, att 1810 års lagstiftare uppenbarligen ansett stadgandena i fideikommissbrefven såsom speciallagar, som Konung och högsta domstolen kunde förklara. Men äro dessa bestämmelser att anse såsom speciallagar, som kunna förklaras af Konung och högsta domstolen, så ligger det i öppen dag, att de också kunna ändras af Konung och Riksdag.

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Jag tror således, att kammaren kan låta alla betänkligheter i fråga härom fara och uteslutande fästa sig vid, huru vida en ändring af det bestående är lämplig eller ej. I detta afseende skall jag icke trötta kammaren med att upprepa allt hvad jag tror kunde anföras, utan vill jag endast fästa mig vid några hufvudpunkter.

Först och främst är härvid att märka, att statistiska uppgifter utvisa, att taxeringsvärdet å den jord, som ligger under fideikommissband, utgör ungefär $\frac{1}{20}$ af taxeringsvärdet af all svensk jord å landet, och i Malmöhus län uppgår taxeringsvärdet å fideikommissen till $\frac{1}{10}$ samt i Södermanlands län till nära $\frac{1}{14}$ af taxeringsvärdet å jorden på landet. Går jag vidare till hemmantalet, så intaga, enligt hvad motionären uppgifver, fideikommissen nära 10 procent af den privata jorden inom Malmöhus, Kristianstads, Östergötlands, Södermanlands, Stockholms, Upsala, Örebro och Vestmanlands län — sålunda våra rikaste och bördigaste län — och utgöra särskildt inom Malmöhus län omkring 14, inom Kristianstads omkring 10, inom Södermanlands omkring 16 samt inom Stockholms omkring 13 procent. Det är således icke någon obetydlig del af Sveriges jord, som lyder under fideikommissband, men detta band utgör enligt min mening ett icke oväsentligt hinder för jordens ändamålsenliga bruk. Det ligger i sakens natur, att man i vår tid icke kan väl sköta åtminstone större jordpossessioner utan att derpå nedlagga betydliga kostnader, men i fideikommissinstitutionen ligger ett väsentligt hinder häremot. Innehafvaren af ett fideikommiss vet icke, om han eller hans familj får åtnjuta frukterna af på egendomen nedlagdt kapital; han kan befara att hvad han derå nedlägger kan komma att tillfalla, i lyckligaste fall, ett af barnen, men möjligen en aflägsen släkting. De öfriga barnen få deraf intet och sålunda ligger det nära till hands att icke göra sådana utgifter. Den frestelsen ligger tvärtom nära för fideikommissarien att sköta egendomen så, att han, äfven på bekostnad af dess framtida bestånd, må kunna lemna något efter sig åt de arfvingar, som eljest icke skulle få något. Dessa farhågor hafva också visat sig grundade. Jag vågar påstå, att ett stort antal fideikommiss, särdeles de medelstora och mindre, vanskötas. Villigt erkänner jag, att det finnes fideikommiss, som äro fullkomliga münstergårdar, men dessa höra i min tanke till undantagen.

Jag ber vidare att få påpeka det förhållandet, att det börjar blifva

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

allt mera vanligt, att då ett fideikommiss öfvergår från en slägt till en annan, det afträdande sterbhuset gör sig skyldigt till en oerbörd sköfving af jord, skog, alléer och byggnader, utan att detta kan hindras. Nu säger man, att äfven andra egendomar än fideikommiss på detta sätt vanskötas och sköflas. Ja visst, men den vanskötsel, den sköfving, jag talar om, är just en följd af fideikommissinstitutionen. Denna anledning till sådant förfarande bör undanrödjas, äfven om vi icke kunna undanrödja alla andra anledningar dertill.

Går jag till släkten, så tror jag, att det för aflägsna slägtningar till en fideikommissarie kan medföra föga glädje och gagn att en ledamot af släkten sitter i rikedom och välstånd. Ser jag på en syskonkrets, hvilken växer upp under sådana vanor, som råda i rik mans hus, kan jag icke finna, att förhållandet för de yngre syskonen är till någon fördel. Den dag kommer, då en annan fideikommissarie inträder i egendomen och dessa syskon få då nöja sig med antingen ett bittert nådebröd hos denne eller ock söka förtjena sitt bröd på egen hand, något hvartill deras vanor och uppfostran i allmänhet icke gjort dem skicklige. Ett dylikt förhållande kan icke vara egnadt att inom familjen fostra känslor af kärlek, enighet och förtroende; mera naturligt är, om split, bitterhet och afund blifva rådande, äfven om dessa känslor ej så ofta läggas i dagen.

Jag tillåter mig för öfrigt betona, att det alls icke är ifrågasatt att beröfva släkten något, det är endast ifrågasatt att gifva släkten eganderätt till egendom, hvartill den hittills haft allenast ständigt besittningsrätt. Derigenom kan hända och kommer äfven möjligen i ett flertal fall att inträffa, att fideikommissen komma att gå ur släkten, men valutan för fideikommissen skall dock komma att finnas kvar. Och jag vet icke hvarför man skall antaga, att de slägtmedlemmar, som få denna valuta, nödvändigt skola förelösa densamma; lika antagligt är ju att de skola förkofra den, och i detta fall har man i stället för en slägt, der en medlem är rik och de andra fattiga, en slägt, hvars alla eller flesta grenar äro välburgna, ehuru icke i sådan omfattning som förut den ende fideikommissarien.

Det kunde vara mycket att tillägga, men jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan det sagda må vara nog. Frågan är så genomdebatterad i denna kammare, att jag icke vill vidare trötta. Dock vill jag ytterligare erinra, att det under senare år med mer eller mindre skäl förebråtts denna kammare, att den skulle motsätta sig alla reformer, samt att vid flere tillfällen inflytelserika röster inom kammaren höjt sig för att kammaren skulle lemna denna negativa ståndpunkt och i likhet med de stora konservativa partierna i åtskilliga andra länder ställa sig i spetsen för reformarbetet. För min del tror jag att, om man verkligen vill börja ett sådant arbete, det knappast finnes något mera lämpligt föremål därför än en institution, som är af den beskaffenhet, att jag tviflar på att, om den nu icke finnes, någon röst skulle höja sig för att införa densamma.

Jag tillåter mig alltså yrka bifall till min i ärendet afgifna reservation.

Herr Claëson: Utom de skäl emot upphäfvandet af fideikommiss-stiftelserna, som många gånger blifvit här anförda och hvilka

jag, som blott tillerkänner full giltighet åt ett bland dem, nemligen det rättsliga, icke vill nu upprepa, förekommer i år ett ytterligare skäl, som borde omkring afslagsyrkandet samla icke blott dem, som försvara fideikommissinstitutionen, utan äfven en stor del af dem, som önska dess afskaffande. Detta skäl är, att den motion, som föranledt utskottets hemställan, är alldeles för ensidig; motionären har sett frågan uteslutande ur jordbrukets synpunkt, utgående derifrån att om den jord, som tillhör fideikommissen, kunde styckas, flere personer kunde förvärfva jordegendom. Han har alldeles förbisett sakens sociala sida, hvilken af den föregående talaren så varmt framhållits, det oegentliga deri att inom rika familjer vid familjefadrens död ett bland barnen blefve rikt och de andre fattige. Jag tror, att, om man vill afskaffa familjefideikommissen, man icke får grunda detta ensidigt på jordbrukets intresse, utan äfven hafva för ögonen de öfriga skälen för en sådan åtgärd. Så förforo 1810 års lagstiftare, hvilkas arbete meningen är att vi skola fortsätta. De gjorde icke någon skilnad emellan fastighet i stad och fastighet på landet. Det vore dessutom så mycket mera olämpligt att nu göra en sådan skilnad, som på senare tider fideikommiss på landet flerstädes blifvit utbytt mot fideikommiss i stad. Mig synes ock, att denna fråga icke så brådskar, att ej det vore mycket bättre, äfven från deras synpunkt, som vilja framgång åt reformen i en eller annan form, att vänta till ett annat år, då någon vän af en sådan reform kunde väcka förslag derom, icke uti den inskränkta form, som här föreligger, utan i en mera omfattande.

Det är visserligen sant, att herr Hasselrots förslag är en högst väsentlig modifikation, hvarigenom af skälen emot fideikommissinstitutionens upphäfvande det rättsliga mildras och de öfriga borde alldeles hafva förlorat sin udd, men äfven detta förslag lider af det felet, som visserligen icke är herr Hasselrots utan motionärens, att det icke omfattar mera än en del af fideikommissfastigheterna, nemligen de, som äro belägna på landet, och att således genom ett beslut i sådan riktning lagstiftningen skulle blifva inkonseqvent.

På grund af hvad jag anfört ber jag att få yrka afslag både på motionen och utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Jag har den äran att tillhöra en familj, som innehar ett fideikommiss, men jag är den yngste sonen och har ingen förhoppning att blifva delaktig deraf. Detta oaktadt kommer jag nu liksom för tre år sedan att bestämdt uppträda mot den åsigt, som gjort sig gällande i lagutskottets föreliggande betänkande, och äfven mot hvad herr Hasselrot i denna fråga anfört. Jag finner det nemligen vara både hårdt och orättvist att neka fortvaron af fideikommiss-stiftelserna på landet, hvilka likväl för närvarande innehafvas af 167 personer och i värde uppgå till något mer än 104 millioner kronor. Det är ju fortfarande tillåtet att inrätta fideikommiss-stiftelser i penningekapital och, efter hvad jag nyss förnummit af en bland kammarens främste juridiska auktoriteter, herr Bergström, vore det mycket tvifvel underkastadt, huruvida man icke ännu egde rätt att äfven stifta fideikommiss af fastighet i stad, ty enligt hans åsigt skulle detta gå för sig.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

En mycket viktigare del af denna fråga, hvilken jag nu vill med några ord beröra, har emellertid blifvit förbisedd af herr Hasselrot. Om man nemligen icke skulle vidare hålla heliga de bestämmelser, som under det ena århundradet efter det andra blifvit gjorda af personer i syfte att deras ofta med svett och möda förvärfvade kapital måtte disponeras till deras egen slægts uppehållande, så vet jag ingen anledning, hvarför man skulle mera helighålla de dispositioner, hvilka ofta af dessa personer uti samma testamentshandling som den, hvilken innehåller fideikommissbestämmelserna, äro gjorda till förmån för till exempel kyrkor, hospital, fattigvården eller andra barmhertighetsinrättningar. När det ena slaget af stiftelser icke skulle för Riksdagen vara heliga, hvarför skulle det andra vara det? Det nu väckta förslaget blefve ett prejudikat att i en framtid, när nöd för landet påkomme, äfven stryka dessa för fromma ändamål gjorda testamenteriska dispositioner, och hvilka oordningar ett dylikt beslut skulle medföra, torde enhvar med liten eftertanke kunna inse. För öfrigt äro alla på laglig väg gjorda bestämmelser om arfsföljd för den äldste sonen hela vägen igenom att betrakta såsom fideikommiss, och hvad är i själfva verket det högsta i landet, nemligen arfsföljden till kronan, annat än ett fideikommiss? Det är blott i följd af en lagstiftning, hvilken har samma grunder som fideikommiss-stiftelserna, som enkonungs äldste son ärver kronan efter honom, son efter son. Med ett ord, det skulle vara förenadt med de allra största faror för bestående förhållanden att fatta ett beslut i enlighet med vare sig lagutskottets förslag eller herr Hasselrots reservation, då derigenom skulle skapas ett prejudikat, som i så många riktningar kunde i en framtid missbrukas.

Herr Hasselrot har nämnt, att fideikommissegendomar i allmänhet skulle förvaltas sämre och mindre följas med tidens förändringar till ett bättre i fråga om jordbrukets skötsel än mindre privata egendomar, hvarför, om jag rätt uppfattat hans mening, han ansåge önskvärdt att fideikommissen blefve styckade. Efter den erfarenhet, jag har, är det dock just på de större egendomarne, som de bästa brukningssätten och de nyare metoderna både kunna och blifva införda, så att det tvärtom är de små jordbrukarne, som hafva mycket svårare än de större att följa med sin tid och utveckla ett intensivt jordbruk. Om han från sin ort har en annan erfarenhet, så beklagar jag denna ort, men jag tror, att hvad jag nämnt skall i allmänhet befinnas vara förhållandet i hela riket. Beklagligtvis komma många fideikommissstiftelser att upphöra hans bön förutan, ty på grund af den lätthet innehafvarne af fideikommissegendomar nu för tiden hafva att vinna regeringens bifall till dessa egendoms intecknande, behöfves det blott, såsom litet hvar vet, att innehafvarne icke betala ränta på lånen, i hvilket fall egendomen försäljes på exekutiv auktion, för att fideikommissen skola komma att upphöra. Detta är beklagligt, men jag har nästan aldrig sett, att regeringen afslagit en begäran att inteckna fideikommiss, ehuru dessa inteckningar ofta afse ganska höga belopp.

Herr Hasselrot hade ännu ett skäl för borttagande af fideikommissrätten och upphäfvande af de nuvarande fideikommissen på landet deri, att de yngre sönerne skulle genom den uppfostran, de erhöilo i fa-

miljer, der fadern var fideikommissarie, få en rigtning för hela sitt lif, att detta skulle blifva, om jag så får säga, en missräkning. Jag hoppas, att herr Hasselrot icke finner detta vara resultatet af min uppfostran. Jag är den yngste sonen af sju barn och har aldrig ärfvt en tofskilling från mitt hem, men jag står mig, Gud ske lof, rätt bra. Jag yrkar afslag.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

Herr Dickson, Robert: Visserligen måste man medgifva, att den af herr Hasselrot afgifna reservationen står ofantligt mycket framför utskottets förslag, men jag anser dock de principiella skäl, som tala mot en förändring i detta hänseende, vara så viktiga, att de böra föranleda till afslag. De fideikommiss-stiftelser, som i landet finnes, hafva tillkommet i forna tider i enlighet med den lagstiftning, som då var gällande. Att nu ändra en af iden persons förfoganden vore ett våld, för såvidt dessa icke kunde anses stå i strid med statens väl, men så är icke förhållandet. De fideikommiss, som finnas, äro icke af så särdeles stor betydelse. I jemförelse med hela den fasta förmögenhet, som finnes i landet, utgöra de knappt fem procent. Att dessa egendomar äro illa skötta kan endast sägas undantagsvis. Såvidt jag kunnat finna under min verksamhet i olika delar af riket, äro fideikommissen bland de bäst skötta egendomar. Fideikommissarierna hafva gått i spetsen för sina provinser och med betydliga uppoffringar omändrat förhållandena på sina egendomar. Man kan således icke ur den synpunkten finna skäl för förändringen. Om någon testamentsstiftelse innehållit någon bestämmelse, som under nuvarande förhållanden visat sig mindre lämplig, har en sådan genom användande af 1810 års förordning kunnat ändras. Jag tror, att det som mest bidrager till att göra folk benäget för en förändring härutinnan är en föreställning om det obilliga deri, att ett af syskonen får mera än de andra. Men det kan ju hända, att en person, hvilken har en frände eller vän med flere barn, genom testamente lemnar en af dessa syskon en penningssumma eller en fastighet utan att gifva de öfriga syskonen något. Icke kan det vara oriktigt. Precis detsamma föreligger i fråga om fideikommissen. Fideikommissgifvaren bestämmer ju, att ett af barnen skall ärfva den fasta egendomen. Om de öfriga syskonen vid fadrens död måste afstå från fideikommisset, så hafva de dock alltid haft förmånen att hafva fått uppfostran. Det kan hända, att om fideikommisset icke funnits, de icke ens haft den fördelen.

Jag ber att få yrka afslag såväl å reservationen som å utskottets hemställan.

Herr Annerstedt: Efter de två näst föregående talarne har jag icke mycket att tillägga, men jag anser mig likväl skyldig att i kammarens minne återföra den diskussion, som för tre år sedan här de rum, under hvilken diskussion frågan blef allsidigt behandlad. Itatet af denna behandling blef, att kammaren, som året förut knapp majoritet afslagit en motion i samma syfte, vid detta tillfälle afslög motionen med 93 röster mot 38. Sedan den tiden synes mig icke något hafva inträffat, som bör föranleda Första Kammaren att afvika från det beslut, som den efter moget öfvervägande för 3 år seden fattade.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Hvad beträffar det skäl, som den första talaren anförde, nemligen att Första Kammaren skulle visa sig reformvänlig genom att bifalla hans förslag, tror jag att för dem af kammarens ledamöter, som anse, att bifall till hans förslag icke kan ske på annat sätt än genom en rättskränkning, det vore ett ganska origtigt sätt att visa sin reformvänlighet och vinna popularitet. Den förste talaren förklarade visserligen, att han icke kunde erkänna, att det vore en rättskränkning, som ifrågasattes, men hans påstående synes mig vederlagdt genom den erinran, att en rättskränkning kan begås icke blott mot fysiska personer utan äfven mot moraliska personer, mot privata samhällen, eller mot stiftelser på det sätt, att man i oträngdt mål ingriper i deras rättsförhållanden.

Under diskussionen för tre år sedan utvecklade åtskilliga talare utförligt anledningen, hvarför man icke kunde säga, att förhållandena i vårt land vore sådana, att de skulle motivera och tillåta, att ifråvarande lagstiftning gäfvos retroaktiv verkan, och den uppfattningen delades af icke få talare vid detta tillfälle, att 1810 års lagstiftare — äfven om man utgår från de principer, som den förste talaren ville göra gällande — rätt ordnat förevarande förhållande, då de stadgade, att fideikommiss för framtiden icke finge stiftas i fast egendom, och på samma gång tillade den föreskrift, att, om under föregående tider inrättade fideikommiss äro förknippade med sådana vilkor och förbehåll, som äro oförenliga med nutidens förhållanden, må Kongl. Maj: förklara, att bestämmelserna angående fideikommiss-stiftelserna skall jemkas så, att de med de nutida förhållanden bringas i öfverensstämmelse.

En föregående talare har redan påpekat, att fideikommisssegendom på landet icke förekommer i den omfattning, att man, vare sig för jordbruksnäringens förkofran eller för uppkomsten af ett frutt jordbrukarestånd eller af någon annan anledning bör vara tvungen att vidtaga några revolutionära åtgärder. Det har äfven påpekats hvilket procenttal taxeringsvärdet å dessa fideikommiss utgör i förhållande till taxeringsvärdet å samtliga jordbruksfastigheter å landet. Och jemför man förhållandet emellan nämnda procenttal och den procent fideikommisssegendomarnes mental utgör af summan utaf alla mental i riket, skall man finna, att långt ifrån att dessa familjefideikommiss i allmänhet i landet äro så illa skötta, så utsugna, att deras taxeringsvärde skulle vara lägre, än medeltaxeringsvärdet å fast egendom på landet, ett alldeles motsatt förhållande eger rum. Och det är naturligt, att så skall vara förhållandet, ty de af denna kammars ärade ledamöter, som sysselsatt sig med större jordbruk, skola helt säkert instämma i påståendet att ett större jordbruk icke kan drifvas med någon som helst fördel, såvidt det icke skötes ordentligt. En liten jordbrukare kan, oaktadt han icke sköter sin jord väl, dock genom eget ansträngdt arbete draga sig fram, men en större jordbrukare, som sköter sin egendom illa, kan icke ega bestånd och detta förhållande leder till den allmänna regeln att antingen lemna fideikommiss-stiftelserna ingen inkomst åt sina innehafvare eller också m. egendomarne skötas på ett sätt, som i det stora hela utgör en föresy, för landets öfriga jordbrukare. Detta betonades för tre år sedan med mycket styrka just med afseende på de provinser här i landet, som

den förste talaren anförde såsom exempel derpå, att jorden vore efter talarens åsigt oproportionerligt belastad med fideikommisssegenskap. Under sådana förhållanden och då det synes mig, att den tabell, som lagutskottet bifogat sitt betänkande, utgör ett kraftigt bevis derpå, att det här i landet är fullkomligt onödigt att införa en förändring i lagstiftningen i den riktning, som den förste talaren framhöll såsom så högst nödigt, utan att reformens genomförande kan lämpligast öfverlemnas åt den kraft, som ensam förmår på ett rättvist sätt åstadkomma denna reform — nemligen tiden. En jämförelse mellan den tabell, som lagutskottet i år bifogat sitt betänkande och den tabell, som bifogades betänkandet i ämnet för 3 år sedan utvisar nemligen — hvilket icke kan vara oväntadt för någon, som sysselsatt sig med hithörande frågor — att taxeringsvärdet å fideikommissen på 5 år, d. v. s. från 1885 till 1890, minskats med två och en half million. Denna minskning synes böra för dem, hvilka ifrå för fideikommissens afskaffande på hvilket sätt som helst, utgöra tillräcklig tröst, att äfven om deras bemödanden att på annat sätt afskaffa fideikommissen icke lyckas, denna institution dock så småningom kommer att afskaffas genom förhållandenas egen natur, och tidens inverkan, alltsedan lagstiftningen genom 1810 års förordning förbjudit upprättandet af nya fideikommiss i fast egendom i stället för dem, som sålunda upphöra. Med allt erkännande af det moderata sätt, hvarpå reservanten affattat sin skiljaktiga mening, måste jag dock fästa uppmärksamheten derpå, att reservationen dock gifvits den lydelse, att en möjlig sammanjemkning af Första Kammarens beslut, om det går i reservantens riktning, och Andra Kammarens beslut icke kan ske på annat sätt, än att det moderata och försigtiga i reservationens affattning komme att försvinna och den del af reservationen, som går i samma riktning som Andra Kammarens beslut, komme att kvarstå. Då reservanten nemligen hemställt »om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning om beskaffenheten och omfånget af bestående familjefideikommiss-stiftelser rörande fast egendom å landet, täcktes taga under öfvervägande, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att, enligt öfverenskommelse inom vederbörande slägt eller under andra lämpliga vilkor och förbehåll, dessa stiftelser må kunna upphöra, samt för Riksdagen framlägga förslag till de stadganden, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda» och Andra Kammaren förmodligen beslutar att ingå till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom de i riket bestående familjefideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet upphävas, kan en sammanjemkning mellan dessa beslut icke försiggå på annat sätt, än att man tager första delen af reservantens förslag och stryker bort den senare delen. Slutligen torde det tillåtas mig att i kammarens minne få återkalla den utförliga framställning, som här för tre år sedan af en ledamot lemnades, hvari tydligt visades, med hvilken rättskränkning en upplösning af fideikommiss-stiftelserna skulle vara förbunden, derest egendomen i sista egarens hand skulle blifva arfvejord.

Af dessa skäl vågar jag anhålla, att kammaren med fasthållande

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

af sitt för tre år sedan fattade beslut ville afslå såväl utskottets hemställan som reservationen.

Herr Boström, Filip: Jag har två gånger förut haft tillfälle att i denna ärade kammare uttala min ståndpunkt till föreliggande fråga. Jag skall nu, då frågan kommit åter, icke trötta kammaren med att upprepa de skäl jag förut anfört, utan ber att i allo få instämna med den förste talaren. För min del hade jag gerna sett, att denna fråga fått hvila ännu några år. Jag tror icke, att Första Kammaren skall nu vara benägen att fatta beslut i öfverensstämmelse med det föreliggande förslaget, men jag är öfvertygad, att den tiden kommer och kommer snart, då ett annat förhållande inträffar.

Den andra ärade talaren yttrade, att motionen vore alldeles för ensidig. Om så äfven vore förhållandet, så föreställer jag mig, att om Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ämnet, Kongl. Maj:t kommer att föreslå de tillägg, som med afseende på de uteslutna fideikommissegendomarne kunna anses vara nödiga.

Det har sagts, att frågan icke vore brådskande. Det är sant. Men icke bör man väl för den skull frångå sin ståndpunkt och yrka på uppskof, när man anser förändringen vara riktig och rättvis.

Friherre Klinckowström yttrade, att man bör helighålla de bestämmelser, som testator fäst vid institutionen. Jag tager mig då friheten att fråga honom, huru många af dessa bestämmelser under nuvarande förhållanden hållas heliga? Fideikommissbrefven äro i allmänhet så gamla och affattade på så måldrigt sätt och under så egendomliga förhållanden, att en hel massa af dessa bestämmelser hafva på ansökan af fideikommissarien och efter högsta domstolens hörande måst upphävas, emedan de icke varit tidsenliga. Det finnes t. ex. en föreskrift att man icke får afverka skog. Fideikommissarien går in till Kongl. Maj:t och förklarar, att bestämmelsen är olämplig, enär skogen står och ruttnar ner, och så får han rättighet och tillstånd att göra sådant våld mot den döde mannens bestämmelse. Så är äfven förhållandet med lån. I de flesta fideikommissbref stadgas, att inga lån få å egendomen upptagas, men vi se nästan dagligen i tidningarna, att högsta domstolen lemnat sitt tillstånd till att sådana få upptagas. Med afseende på dessa lån skall jag be att få omnämna en sak, som jag tillät mig påpeka redan i mitt första anförande i detta ärende. Jag tror icke, att det sätt, hvarpå högsta domstolen för närvarande beviljar upptagande af lån, är riktigt. Jag tror att det vore ganska lämpligt, om medlen sattes i taka händer, så att man kunde vara viss om, att de användas för det ändamål, som i ansökningsen uppgifvits. Men jag vågar försäkra, att under nuvarande förhållanden är detta ofta nog icke händelsen. Penningarna användas ofta för helt andra ändamål, än de af sökanden uppgifna. Kongl. Maj:t fastställer alltid, att lånen skola upptagas i sådan penninginrättning, som medgifver årlig afbetalning af skulden, men jag känner fall, då icke heller detta vilkor efterlefs, utan lånet tagits i en sådan anstalt, der hela kapitalet fått stå kvar. Äfven känner man fall, der så små afbetalningar blifvit gjorda under en lång följd af år, att kapitalets minskning varit så godt som ingenting.

Här har talats om att fideikommissen vanskötas. Jag skall be att i kammarens minne få fästa ett anförande af en numera affiden högt ärad ledamot af denna kammare från Skåne sista gången denna fråga var före i kammaren, vid hvilket tillfälle han på det bestämdaste protesterade mot, att de fideikommiss i Skåne, som han kände till, vore illa skötta. Jag gifver honom fullkomligt rätt deri. Jag skulle aldrig våga påstå, att dessa stora fideikommiss vanskötas. Tvärtom får jag förklara, att fideikommissidén af deras innehafvare på det utmärktaste sätt upprätthålles. Men så är icke förhållandet inom andra trakter af landet. Jag känner till, och jag tror, att den siste ärade talaren icke heller är alldeles okunnig om, att sådant förhållande icke gäller på andra håll. Jag har varit med om många sådana fall, så att jag kan med bestämdhet påstå, att en ganska stor del af dessa fideikommiss äro så illa skötta, att de icke hafva något motstycke i sin trakt.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Den högt aktade ordföranden i lagutskottet förklarade, att ingenting inträffat, som motiverade denna förändring. Derpå svarar jag precis detsamma, som på herr Claësons yttrande, att »ingenting brådskar», att om vi önska en förändring, så är det ingenting som hindrar oss att göra den nu.

Herr Hasselrot har framlagt ett modifieradt förslag, och då detta förslag öfverensstämmer med de anföranden i detta hänseende, som förut i kammaren blifvit hållna föreställer jag mig, att kammaren icke skall hafva några stora betänkligheter mot att gå in på detta förslag, och därför yrkar jag bifall till reservationen.

Herr von Strokirch: En numera affiden, af oss alla högt ärad, ledamot af denna kammare, ryttmästaren Hallenborg yttrade för tre år sedan gent mot herr Hasselrot:

»Jag har emellertid begärt ordet hufvudsakligen därför, att såsom det viktigaste skälet till en sådan åtgärd har så väl af utskottet som af föregående talare framhållits den omständigheten, att dessa fideikommiss skötas illa. Då jag i detta hänseende mycket väl känner förhållandena i den provins jag tillhör, der dels i Kristianstads län fideikommisssegendomarne äro 10 om ett sammanlagdt taxeringsvärde af 11,223,500 kronor, och dels i Malmöhus län 17 om 32,176,300 kronor, eller tillhoppa representerade ett taxeringsvärde af mer än 43 millioner kronor, således nära hälften af alla samtliga fideikommisssegendomar i riket taxeringsvärde, ber jag att få yttra några ord om dessa skånska fideikommiss, hvilket jag anser mig så mycket hellre kunna göra, som jag icke talar i egen sak, och jag är öfvertygad att hvar och en, som haft tillfälle att besöka dessa egendomar och vill se saken opartiskt, måste intyga att fideikommissen i Skåne tillhöra de egendomar, som skötas bäst. Der vidtagas stora förbättringar. De gå i spetsen för alla viktiga förändringar inom landbruket, och de hafva, hvad som är ytterst nödvändigt i en provins, der benägenheten att vårda skogen är mycket ringa, infört en rationell skogs-skötsel. Genom organisationen af dessa fideikommiss hafva införts så kallade afvelsgårdar, som skapat en mycket talrik klass af större arrendatorer, hvilket i hög grad bidragit till åkerbrukets förbättrande, ty, enligt mitt förmenande, utgör det ett vilkor

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

för en klok nationalekonomi att icke onödigt stycka jorden i de minsta möjliga delar, utan att äfven större jordbrukare finnas, hvilka i många afseenden kunna tjena till mönster för de mindre. Jag skall icke uppåga kammarens tid genom att uppgifva namnen på dessa fideikommisssegendor, hvilka jag alla besökt; jag har blott velat uttala det totalomdöme att, då man såsom skäl för fideikommissens afskaffande anfört att de skötas dåligt, är det i hög grad orättvist att skära alla öfver en kam, utan bör man låta rättvisa vederfaras dem, som äro belägna i den provins, som jag tillhör.

Den siste ärade talaren sade, att de svenska fideikommissen uppåga $\frac{1}{20}$ af hela landets jord. Detta är ett misstag, ty de uppåga endast $\frac{1}{20}$ af svenska jordens taxeringsvärde, och det är något helt annat. Det är en stor skillnad mellan t. ex. 1,000 tunnland jord taxerade till 500 kronor per tunnland och 1,000 tunnland taxerade till 50 kronor per tunnland. För att komma upp till $\frac{1}{20}$ af Sveriges areal fordras en mångdubbelt större rymd än som nu innehafves af fideikommissen. Om fideikommissen verkligen uppåge $\frac{1}{20}$ af Sveriges jord, då skulle man må hända med skäl kunna klaga öfver att utrymme saknades för öfrige svenske män att förvärfva sig fastighet på landet, men så är ingalunda förhållandet, och därför kan man vara lugn för att här finnes och kommer i långliga tider att finnas tillfälle att förvärfva jord utan hinder af dessa fastigheter. Man bör hafva detta klart för sig, innan man påstår, att fideikommissen uppåga den jemförelsevis större delen af Sveriges jord.

Den ärade talaren yttrade äfven något derom, att fideikommissen på ett ohyggligt sätt vanskötas under fardagstiden. Men andra egendomar, som öfvergå från det ena sterbhuset till det andra, kunna under denna tid lika väl n isshandlas som fideikommissen, och det är ju lika skamligt när sådant sker å de förra som å de senare egendomarne. Jag tror således icke, att det exemplet kan anföras såsom ett särskildt bevis för att fideikommissen vanskötas.

Samme talare påstod ock, att det gemenligen uppväcker en stark ovilja inom familjekretsen, när blott en medlem eger tillträda fideikommisset, och de öfriga få ingenting. Härom kan jag icke yttra mig vidare än hvad jag erfarit inom de familjer, hvilka jag personligen känner, och jag måste bekänna, att jag, för min del, icke hört några klagomål i nu anmärkta hänseende. Tvärtom har jag flerstädes från dem, som nu skulle anses förfördelade, hört de varmaste uttalanden om fideikommissinstitutionen, och att de visst icke önskade dess borttagande. Den torde således icke hafva ländt till förfång för dem. Andra utanför stående personer hafva, utgående från nationalekonomiska eller sociala synpunkter, beklagat sig deröfver, men icke de förment förorättade, för hvilka de göra sig till målsmän. När man vill argumentera för en sak, den må vara huru ädel som helst, må man akta sig för att framkasta skäl, som icke äro hållbara.»

På dessa skäl yrkade han afslag på utskottets då framställda förslag.

Då jag till fullo instämmer uti hvad ryttmästaren Hallenberg för tre år sedan yttrade, ber jag härmed att äfven få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Björnstjerna: Som redan flera talare uttalat de åsigter, jag hyser, skall jag vara helt kort, men jag har aldrig låtit denna fråga gå förbi — då jag varit närvarande — utan att uttala mig mot den föreslagna åtgärden, hvilken jag, i motsats till den näst föregående talaren, anser vara en himmelskriande orättvisa.

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

Hvad motionären anfört till förmån för sin motion är verkligen så besynnerligt, att jag icke kan underlåta att något upptaga det. Han åberopar, att han 1891 väckte en motion om beredande af lättnad för obemedlade eller mindre bemedlade att kunna förvärfva sjelfständig jordegendom. Denna motion hade framgång. Detta förslag går nu i samma riktning, men, säger han, som den öfriga jorden i riket i allmänhet är så mycket intecknad, är det svårt för dessa obemedlade att komma åt denna jord, men fideikommissen äro i allmänhet icke intecknade och därför skall det vara lättare att komma åt den jorden, och på den grund bör man, enligt motionärens åsigt, stycka fideikommissen, på det att dessa obemedlade skola kunna få köpa ointecknad jord! Man kan dock förutse, att naturligtvis blir deras första åtgärd att inteckna den jorden. Om nu förhållandet vore här, som i England, att det vore mycket svårt att få köpa jord, kunde det så vara, men här eger ett alldeles motsatt förhållande rum. Beklagligtvis är en stor del — för att icke säga den största delen — af Sveriges jord ständigt till salu.

(Forts.)

En talare yttrade, att en stor olägenhet af fideikommissen vore att när de skulle öfvergå från en familj till en annan, fore man ofta mycket illa med dem under fardagsåret, särskildt derigenom, att man sköflade skogen. Det händer dock ganska sällan, att fideikommiss öfvergå från en familj till en annan, men det händer alla dagar, att personer, som icke ega någonting, köpa jord och sedan söka betala sitt köp genom att afverka skogen och fara illa med jorden. Är det denna fördel man vill bereda åt fideikommissen? I stället för att löpa fara att någon gång med långa mellanrum under fardagstiden fara illa, skulle de styckas för att gå i handel och så kanske hvart tionde år sköflas för att betala köpeskillingen. — Samma ärade talare, herr Hasselrot, uppmanade Första Kammaren att icke nu motsätta sig denna reform, därför att kammaren har rykte om sig att motsätta sig reformer i allmänhet. Jag bestrider, att kammaren motsätter sig nyttiga reformer. Har Första Kammaren motsatt sig den väsentligaste reformen, den som rör vårt försvar? Nej, det är Andra Kammaren, som satt sig deremot. Reformen af tvetydigt eller intet värde gör Första Kammaren rätt uti att motsätta sig. Sådana reformer t. ex. som föreslogos i herr Hedins nyss afslagna motioner, har Första Kammaren allt skäl att icke godkänna. Den ärade talarens yttrande påminde mig verkligen om en historia från den gamla riddarhustiden, då en mycket reformvänlig riddarhustalare en gång förklarade, att han erkände det föreliggande förslaget vara sämre, än hvad man hade, men dock icke så mycket sämre, att det icke kunde antagas, och då vore det i alla fall en reform. Och så är det verkligen äfven här: det är en reform och således böra vi antaga ett förslag, som vi ogilla, och som vi anse skadligt och orättvist.

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

Utskottet och motionären anföra flera länder, der denna reform blifvit genomförd. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid, att det är i allmänhet under revolutionära tider, som sådana reformer hafva genomförts. I Frankrike var det 1849, i Italien 1865, vid tiden för den italienska enhetens bildande och dyningarne efter den af Garibaldi uppväckta revolutionära rörelsen. Men i Danmark, säger utskottet, och åberopar sig derpå, att der i grundlagen blifvit infördt, att intet län, stamhus eller fideikommissgods kan för framtiden upprättas, och att genom lag skall närmare ordnas, huru de nu bestående kunna öfvergå till fri egendom. Genom statsmagternas samfälda beslut skulle denna sista bestämmelse tråda i verket, men ännu åtminstone har detta beslut om en småningom skeende öfvergång icke blifvit fattadt. Det var redan i grundlagen af 1849, som beslutet om upphäfvandet af fideikommissen först infördes, och detta upprepades sedermera i grundlagen af 1866, men ännu är ingen åtgärd vidtagen dermed, och det ser verkligen ut, som om fideikommissen skulle blifva kvar i Danmark. Jag skulle icke bättre önska än att i öfverensstämmelse med hvad herr Boström tycktes anse lämpligt för att icke fideikommissegendomarne måtte förfaras, sådana bestämmelser funnes hos oss som nu i Danmark, så att de icke finge intecknas på annat sätt, än Kongl. Maj:ts föreskrifver, att afbetalningar på skulden skedde enligt Kongl. Maj:ts föreskrift och att de upplånta beloppen verkligen användas till de dermed afsedda ändamålen. Det är högst beklagligt att så icke är förhållandet hos oss, men så är det i Danmark. Det finnes en förmyndarekammare, som, då någon fideikommissarie vansköter sitt gods, sätter honom under förmynderskap. Detta borde införas hos oss, men icke löses svårigheten genom fideikommissens afskaffande; ty det vore sannerligen en stor orättvisa att med familjefideikommiss, som stiftats måhända för mer än hundra år sedan, hvarigenom egendomen bibehållits i släkten och den nuvarande innehafvaren blifvit en rik man, göra såsom man gjort i andra länder och helt simpelt förvandla dessa egendomar till arvejord till förmån för den dåvarande innehafvaren, som alldeles icke egde denna jord och kanske icke heller hade egt någon förmögenhet, om icke fideikommisset funnits. Jag erkänner, att om något skall göras, bör det gå i den riktning herr Hasselrot föreslagit, men hoppas, att Första Kammaren måtte nu med lika stor majoritet som 1891, då omröstningen gaf till resultat 93 röster mot 38, afslå det föreliggande förslaget.

Jag yrkar afslag på utskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, om jag icke af andra göromål varit förhindrad att deltaga i lagutskottets sammanträden, då denna motion behandlades, och jag har således begärt ordet för att i protokollet få antecknad, att hade jag vid nämnda tillfälle varit närvarande, skulle jag hafva instämt i den reservation, herr Hasselrot afgifvit. Jag hade tänkt angifva skälet, hvarför jag skulle hafva gjort detta, men dels har herr Hasselrot redan anfört, såsom jag tycker, goda skäl för sin reserva-

tion, dels hafva dessa sedermera ytterligare utvecklats af herr Boström, med hvilken jag således också ber att få instämma.

Jag kan, i få ord sagdt, icke finna annat, än att det nog måste väcka åtskilligas uppmärksamhet och förefalla dem mindre riktigt, att då allmänna lagen säger, att dör fader, ärfver son hälften och dotter hälften, eller att syskon skola ärfva lika. Andra uråldriga lagbestämmelser finnas, som säga: detta gäller endast somliga, det gäller icke alla svenska medborgare; om de råka vara son eller dotter till en fideikommissinnehafvare, gäller icke den för alla andra svenska medborgare stadgade lagen, utan ett undantag skall ske. Det är gifvet, att sådant icke kan undgå att väcka uppmärksamhet och förvåning bland dem, som icke äro så inne i dessa frågor. Man säger visserligen att det skulle blifva rättskränkning, om fideikommisen skulle upphävas, sedan de upprättats under en tid, som tillät stiftandet af dylika. Ja, mine herrar, om Riksdagen skulle anse sig bunden af sådana omständigheter, så undrar jag hvart vi skulle komma med lagstiftningen i de flesta fall. Huru många gånger och huru ofta förekommer icke, att man ändrar en lag, under hvilken kontrakt blifvit ingångna, som sedan till följd af den ändrade lagstiftningen upphävas. Jag erinrar, såsom exempel i det fallet, om den särskilda skogslagstiftningen för Norrbottens län. Det var då icke fråga om de redan ingångna kontrakten. Dem brydde man sig alldeles icke om, ehuru ingångna under fullt laga former utan stiftade en lag, som man tyckte vara lämplig för länet. Jag skulle kunna åberopa många dylika fall, då man ändrat lagarne på ett sätt, som, om jag så får säga, kränker den enskildes rätt och rubbar mellan enskilde, med stöd af gällande lag, ingångna förbindelser, men för det stora hela och för det allmänna bästa måste de enskildes intressen vika, och så torde man äfven böra se saken i detta fall. Det har blifvit sagdt af en talare, som varmt förordade fideikommissens bibehållande, att de komme att upphöra af sig sjelfva, på det sätt, att fideikommissinnehafvaren tillåtes att upptaga lån, som intecknades i egendomen, hvilken sedan lätteligen kunde säljas på exekutiv auktion, och detta skulle blifva slutet på fideikommissrätten. Han har således sjelf erkänt, att här icke är fråga om något orubbligt, i alla tider bestående, utan att denna institution kan upphävas. Det värsta härvid är dock, att på detta sätt upphävas somliga, men somliga icke. Nu skulle jag för min del icke hafva sagt ett ord, om här vore fråga om att i ett enda tag upphäva fideikommissrätten och fideikommisen, sådana som de förefinnas, men här föreligger endast hvad som påyrkas i herr Hasselroths reservation, som går derpå ut, att Riksdagen i skrifvelse skulle anhålla, att Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning om beskaffenheten och omfånget af bestående familjefideikommissstiftelser rörande fast egendom å landet, täcktes taga under *öfvervägande*, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att enligt öfverenskommelse inom vederbörande slagt eller under andra lämpliga vilkor och förbehåll dessa stiftelser må kunna upphöra, samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Mine herrar, det kan ju icke skada att få en sådan utredning; den ene säger så och den andre så, låt oss då få en utredning från Kongl.

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Maj:t. Eller äro herrarne rädda för att denna utredning kommer att visa, att den ståndpunkt, som herrarne intaga, är alldeles ohållbar? Är man åter säker på, att så icke är fallet, icke behöfver man då vara rädd för att Kongl. Maj:t vare sig kränker lag eller enskildes rättigheter. Låt oss få en utredning, som visar, hvart och huru vi böra i denna sak gå. Skulle den visa, att hvad som föreslås, kränker rätten, skulle jag aldrig säga ett ord, sedan vi fått det utredt, men det är hittills icke utredt, och jag tycker att ur den synpunkten alla, både de, som vilja upphäfva fideikommissen, och de, som vilja bibehålla dem, skulle kunna vara med om denna skrivelse. Man kan icke vänta, att denna fråga skall dö ut, äfven om Första Kammaren nu afslår både utskottets förslag och reservationen. Den kommer åter, till dess en sådan utredning i ämnet erhålles, som visar, att det icke rätteligen låter sig göra, att upphäfva fideikommissen. Då skall kammaren med stöd af en sådan utredning kunna säga nej. En sådan utredning är således ur alla synpunkter behöflig, och ett beslut, sådant herr Hasselrot föreslagit, kan, såvidt jag förstår, icke i något fall binda Första Kammaren eller Riksdagen, hvilka, sedan utredningen skett, hafva sin öppna och fullkomliga rätt att efter sig företeende omständigheter på grund af denna utredning fatta sitt beslut.

Jag ber således för min del att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till den af herr Hasselrot afgifna reservationen.

Grefve Klingspor: Då denna fråga var före för tre år sedan, var jag lifligt öfvertygad om olämpligheten af att skriva till Kongl. Maj:t och begära att få en utredning, och jag vill endast tillkännagifva för kammaren, att jag nu har samma åsigt, som jag då hade. Tillika vill jag anhålla att få bemöta något af hvad herr Hasselrot anförde. Han sade nämligen, bland annat, att fideikommissen utgjorde $\frac{1}{20}$ af den svenska jorden. Han kan ju hafva rätt i att deras kapitalvärde utgör 4 å 5 procent af jordegendomens i Sverige uppskattade taxeringsvärde, men jemför man fideikommissegendomarnes areal med arealen af hela riket, skall man komma till ett helt annat resultat. Utan att misstaga sig, kan man beräkna, att fideikommissegendomarnes areal icke upptager mer än $\frac{1}{2}$ procent af hela rikets, och detta är ju en försvinnande liten del. Vi veta, att af Sveriges hela areal kommer ungefär $\frac{2}{3}$ på Norrland, men i Norrland finnes ju mycket få fideikommiss. Under förra året upphäfdes af dessa fideikommiss det, som hade den största arealen, tillsammans omkring 50,000 tunnland, och de, som återstå, äro mycket obetydliga. Ett upphäfvande af fideikommissen skulle således för Norrland hafva så godt som ingen betydelse. I de andra delarne af landet, i Svea- och Götaland, är proportionen något annorlunda, men äfven der är ifrågavarande egendoms areal ganska ringa i förhållande till det hela.

Herr Hasselrot sade, att fideikommissen utgjorde stora komplexer, och i allmänhet är ju detta fallet, men dessa stora komplexer äro delade i mindre arrendegårdar och utarrenderade till personer, som i allmänhet äro skicklige jordbrukare och länge bibehålla sina arrenden. De kunna äfven vara säkra att få vara i orubbad besittning deraf, så länge de sköta sig. Herr Boström nämnde, att fideikommissen i Söder-

manland icke sköttes bra; jag kan för min del upplysa att de i Vester-götland nog skötas bra i allmänhet, ehuru det naturligtvis finnes ett och annat undantag, men de större komplexen skötas i allmänhet bättre, än de mindre och äro vanligen föredömen i det rationella jordbruket.

Vidare nämnde herr Hasselrot, att fideikommissinnehafvare, som sutte i goda ekonomiska omständigheter, gäfvne sina yngre barn en sådan uppfostran, att de sedan icke kunde reda sig. Det vore beklagligt, om en god uppfostran skulle leda till ett sådant resultat, att den, som åtnjutit en sådan, skulle, då han kommer ut i lifvet på egen hand, icke kunna reda sig. Jag tror tvärtom, att en sådan person säkerligen reder sig bättre än en annan, som icke fått en dylik uppfostran.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, utan yrkar afslag på så väl utskottets förslag som på herr Hasselrots reservation

Herr Berg, Gustaf: Till de rättsliga, historiska och national-ekonomiska skäl, som här blifvit framlagda mot den föreslagna reformen och hvilka jag för min del äfven anser kraftigt tala emot förslaget, skall jag bedja att få foga ännu ett skäl, och det ett politiskt.

I vårt politiska lif finnes nu ett element, som är af mycken vikt och enligt mitt förmenande aldrig bör der saknas, nemligen de stora godsegarne klass. Vårt politiska lif kan icke uteslutande nöja sig med, icke tillräckligt tillgodoses af hemmansegarne samt de lägre och högre embets och tjenstemännens klasser; der bör äfven finnas de bildade, ekonomiskt oberoende godsegarne. Nu tendera emellertid jordbruksförhållandena i vårt land derhän, att denna klass af godsegarne allt mera minskas; och borttages nu fideikommissinstitutionen skall efter min öfvertygelse antalet af de stora godsegarne allt mera komma att minskas. Erfarenheten visar äfven att fideikommissinnehafvarne deltagit i det politiska lifvet och der gjort en ganska mäktig insats. Erfarenheten visar det specielt från denna kammare, ty densamma har både bland de medlemmar, som nu äro borta och äfven bland dem, som finnas kvar, att räkna åtskilliga fideikommissarier, som måste anses såsom kammarens prydnader.

Då jag således anser hvarje steg, som i väsentlig mån skulle minska denna de stora jordegarnes klass ganska betänkligt, finner jag äfven häri ett skäl att yrka afslag på såväl utskottets som herr Hasselrots förslag.

Friherre Leijonhufvud, Sten: Här har redan mycket ordats i den föreliggande frågan, och de grunder, på hvilka motionären stöder sitt förslag, hafva redan blifvit bemötta, men hvad jag isynnerhet fäst mig vid är, att, om man fullföljer den grund, som förnämligast varit för motionären bestämmande, nemligen olämpligheten af de stora jordkomplexernas fortvaro, så förefaller det, att han bort vända sig mot alla större jordegare och föreslå afskaffandet af alla större jordbruksfastigheter. Men jag tror, att detta vore att gå för långt och stöta väl mycket på socialism, för att här inom denna kammare kunna påräkna understöd. Då jag sålunda i princip är emot fideikommiss-egendomarnes på landet upphäfvande, är jag dock på samma gång

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

af den åsigten, att det vore nyttigt eller nära nog nödvändigt att få en jemkning i den vägen, hvilken jag tycker att herr Hasselrot genom sin reservation slagit in. Här är redan förut nämndt att genom den 1810 medgifna rättigheten att få inteckna fideikommiss en sprängkil mot denna institution åstadkommits. Motionären säger visserligen, att denna utväg att anskaffa rörelsekapital icke är mycket använd, och möjligen äro de större egendomscomplexen jemförelsevis mindre in-tecknade, men nog är detta fallet med ganska många fideikommiss, och detta så långt som Kongl. Maj:t kunnat medgifva. När nu så är förhållandet, händer det ju ganska ofta, att en fideikommiss-innehafvare lägger ned mycket arbete och penningar på sitt fideikommiss, men dock med vemod ser den tiden an, då han måste afhända alla sina barn, utom det äldsta, den förmögenhet han kunnat skapa. För att motväga detta begär han att ytterligare få inteckna egendomen om det låter sig göra, och till slut är egendomen så in-tecknad, att en blifvande fideikommissarie icke på något sätt kan öfvertaga eller sköta densamma, utan den måste utlemnas på arrende. Det är då först, som det af några talare omnämnda förhållandet in-träder, att egendomen vanskötes, men för öfrigt tror jag, att fidei-kommissen skötas väl och varit föregångare för de mindre jordbruken. Då jag emellertid är af den åsigten, att, liksom in-teckningar en gång beviljats mot vissa vilkor och vissa skyldigheter, det äfven skulle genom den af herr Hasselrot föreslagna skrifvelsen kunna åstadkom-mas en utredning, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att enligt öfverenskommelse inom vederbörande slägt eller under andra lämpliga vilkor och för-behåll dessa stiftelser må kunna upphöra, tillåter jag mig att förorda ifrågavarande skrifvelseförslag. Jag tror för min del, att det vore rättare, om släkten på detta sätt kunde upphäva fideikommissen, än att egendomen till slut försäljes på exekutiv auktion, hvarigenom familjen totalt ruineras. Då är det bättre att, om sådant är möjligt, hämma i bäcken och åstadkomma en realisation på bättre vilkor.

Det enda, som möjligen skulle hindra mig att biträda denna reservation är, att denna skrifvelse förutsätter att den endast skall röra fast egendom på landet. Jag kan egentligen icke inse, hvarför icke äfven fideikommisssegendomar i stad böra komma under samma kategori. Jag har visserligen hört sägas, att Kongl. Maj:t, vid pröf-ning af saken möjligen också skulle kunna afse dessa egendomar, och under denna förutsättning tillåter jag mig att förorda herr Hasselrots reservation.

Herr Bergström: I denna fråga har jag yttrat mig så ofta och så vidlyftigt, att det nästan bär mig emot att vidare tala i ämnet, men jag har dock funnit mig föranlåten att säga några ord.

Såsom en föregående talare anmärkte, äro motionärens motiv så-dana, att de röja — jag vet knappt hvad jag skall nyttja för ord för att beteckna hvad jag tänker, men jag säger — lystnad att för vinnande af åsyftadt ändamål komma åt fideikommissen. Dere-mot är herr Hasselrots reservation mycket mjukt affattad, så mjukt, att jag på den vill tillämpa ett yttrande af en gammal medeltidsskald,

som sjöng på latin: »*Fistula dulce canit, volucrum dum decipit anceps*». Det är på svenska: »*Ljuft klingar gillrarens flöjt, då fågeln han lockar i garnet*». Men jag är för min del öfvertygad derom, att oaktadt den ytterligare uppmjukning, som herr Larsson sökt gifva denna reservation, kammaren skall veta att stå emot lockelsen.

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

Herr Larsson förmenade, att det bör anses vara en oskyldig begäran då man, såsom det föreslås, anhåller om en utredning, huruvida man rättsligen kan upphäfva fideikommissen. För min del behöfver jag icke någon utredning häraf, enär jag anser mig kunna bedöma, hvad som rättsligen kan ske eller icke, och jag är viss att denna kammare icke heller genom ett bifall till herr Hasselrots reservation vill förklara sig omyndig och icke vara i stånd att bedöma, huruvida upphäfvandet af fideikommissen rättsligen kan ske eller icke utan öfverlemna saken till utredning af Kongl. Maj:t.

Herr Hasselrot försökte gifva en förklaring på hvad man bör förstå dermed, att en lag icke får hafva tillbakaverkande kraft eller verka retroaktivt, men jag kan icke gilla hans förklaring. För min del vill jag bestämma denna sak så, att om rättsförhållanden tillkommit med stöd af gällande lag, och sedermera en ny lag utfärdas, enligt hvilken dylika rättsförhållanden icke vidare få fortvara, utan skola upphävas, vore det att gifva den nya lagen en tillbakaverkan på dessa rättsförhållanden, som uppkommit i full öfverensstämmelse med den gamla lagen. Det förhåller sig ingalunda så, som herr Larsson sade, att man nu för tiden i flera fall tilltrött sig att lagstifta på sådant sätt, att derigenom avslutade kontrakt blifvit upphäfda. Vål anförde han exempelvis, att man så förfarit inom skogslagstiftningens område, men att så skett är för mig fullkomligt obekant och främmande. Han syftade förmodligen derpå, att det enligt nyare lagstiftning är förbjudet att utsträcka afverkningsrätten till främmande skog utöfver en tid af 20 år. Men jag har ännu icke hört talas derom, att någon vågat gifva denna lag en tillbakaverkande kraft på äldre kontrakt om afverkning under längre tid. Det är således alldeles ogrundadt, hvad herr Larsson sade om detta.

Jag anhåller att, medan jag har ordet, korteligen få rekapitulera några af de skäl, som af mig blifvit anförda under föregående öfverläggningar i frågan.

Hvad först och främst angår, åberopade exempel från främmande länder, så har redan en talare, herr Björnstjerna, påpekat, att de flesta af dessa lagbestämmelser tillkommit under revolutionära och upprörda förhållanden och att man tagit tillbaka dylika bestämmelser, då tiderna blifvit mer lugna. Så skedde i Preussen der under den revolutionära rörelsen 1848 utkom en lag, att fideikommissen skulle upphävas, men knappt hade lugnare förhållanden inträdt, innan denna lag återtog.

Vidare har jag förut omförmält, huru fideikommissen kunna på flerfaldiga sätt upphöra utan att man behöfver för sådant ändamål skrida till en sådan lagstiftning, som nu ifrågasättes.

Ett sätt är redan omnämndt af en föregående talare, nemligen att genom inteckning den följden kan inträffa, att ett fideikommiss blir

Om upphäf-
vande af fidei-
kommiss-stif-
telser i fast
egendom på
landet m. m.

(Forts.)

utmätningsvis försäldt. Ett annat förhållande är då, såsom det heter i den gamla testamentsstadgans 5 §, testamentsvilkoren finnas hafva expirerat och fideikommiss till följd deraf öfvergår till fri egedom. Jag kan anföra ett exempel derpå, att ett stort fideikommiss upphäfdes endast på grund deraf. Så skedde nemligen med det så kallade Glimminge strögods i Skåne. Det fans en mängd af pretendenter och Kongl. Maj:ts beslut i högsta domstolen blef, att vilkoren i stiftelseurkunden expirerat och att till följd deraf godsets egenskap af fideikommiss skulle upphöra. Ett tredje sätt hvarpå fideikommissen kunna upphöra är, att bestämmelserna prövas vara så orediga, att man icke kan finna någon förnuftig mening i dem.

Man har icke skytt att begagna alla vapen mot fideikommiss-intitutionen. Så har under en föregående strid i denna fråga reservanten påstått, att stiftande af fideikommiss icke var medgifvet i 1734 års lag. Jag sökte bevisa, att han hade orätt i detta sitt påstående, men jag hade då icke till hands de dokument jag återopade, hvilket jag nu har. Man finner en genklang af nämnda påstående i lagutskottets utlåtande. Sedan utskottet citerat den gamla bestämmelsen i 16 kapitlet 1 § ärfdabalken: »Will någon man eller qvinna göra Testamente, hafve wåld göra det mundteliga eller skrifteliga, med eller utan willkor,» yttrar utskottet vidare: »På grund af denna bestämmelse, som dock näppeligen kan anses innefatta ett uttryckligt fastslående af enskildes rätt att för all framtid upprätta dylika stiftelser, ansågos emellertid fideikommissförordnanden äfven rörande fast egendom fortfarande tillåtliga». Det skulle sålunda enligt utskottets förmenande blott vara ett antagande att de voro tillåtliga; men jag påstår att de voro faktiskt och verkligt tillåtna enligt 1734 års lag, och detta är hvad jag nu i korthet skall bevisa.

Då den gamla lagkommissionen började uppgöra förslag till ny lag, så upptogs uti det första förslaget till ärfdabalk nästan hela innehållet af den gamla testamentsstadgan och deribland äfven 5 §, som handlade om familjefideikommiss. Sedermera företogs en omarbetning af det först uppgjorda förslaget — två förslag uppgjordes nemligen, det ena af professor Lundin och det andra af ordföranden i lagkommissionen, riksrådet grefve Cronhjelm. I 20 kapitlet upptager grefve Cronhjelm förslag ungefär samma bestämmelser med något förändrade ordalag som den gamla testamentsstadgan. Men vid slutet af kapitlet finner man, att lagkommissionen gjort följande anteckning: »Stockh. d. 25 Maji 1721. Hela detta capitel synes kunna gå uth, emedan allt synes vara inneslutit i de orden *med ell. utan vilkor*». Dessa upplysningar äro meddelade af finnen Palmén i hans *prättshistoriska bidrag till tolkningen af 1734 års lag*. Sedan han påvisat detta, yttrar han sig på följande sätt: »Sålunda synes det vara till full visshet ådagalagd, att lagkommissionen, vid utarbetande af förslagen till 1734 års lag, ingalunda förbisett de stadganden om fideicommiss, som i 1686 års författning finnas införda, men att likväl dessa föreskrifter, liksom mycket annat af hvad Testamentsstadgan uti ordrik detalj innehåller, vid förnyad redaction af texten blifvit sammandragne och hopsmålt till den grad, att man derefter och intill senaste tider knappast kunnat föreställa sig, att allt det,

som förekommer i 5 punkten af nämnde författning, i sjelfva verket ligger uti XVI: 1 A. B. af vår gällande Lag och alltså kan derutur deduceras, om man blott begagnar 1686 års Stadga såsom en commentar dertill.»

Slutligen ber jag att få tala litet om eu en annan art af fideikommiss, hvilka man lemnat i ro, nemligen kronohemmannen. Såsom hvar man vet, har den äldste sonen företrädesrätt att tillträda ett kronohemman; detta slag af fideikommiss har man icke angripit. Jag hör en ledamot af kammaren, som sitter i min närhet säga, att de äro slut nu. Men åtskilliga finnas ännu qvar, och således qvarstår också denna successionsrätt. Äfven under den tid kronohemman i stor mängd funnos i vårt land, angrep man icke ifrågavarande fideikommissrätt. Men de stora fideikommissen kan man icke tala.

Hade 1810 års lagstiftare varit af samma mening som motionären, att man saklöst kunde bryta rättsförhållanden, som uppkommit under en äldre lags giltighet, hade de sannolikt icke försummat att upphäfva fideikommissen. Men det var hvad de icke gjorde, utan de åtnöjde sig försigtigt med att förklara, att sådana stiftelser för framtiden icke finge ega rum; att upphäfva redan bestående föll dem icke in.

Jag yrkar afslag både på motionen och utskottets hemställan samt å herr Hasselrots reservation.

Herr Larsson, Liss Olof: Blott ett par ord. Jag måste begära ordet därför, att den föregående talaren öppet förklarade, att jag hade meddelat origtiga uppgifter, emot hvilket jag måste protestera.

Jag nämnde i mitt förra yttrande såsom exempel densärskilda skogslagsstiftningen för Norrbottens län, hvilken lag sedan blifvit, om jag minnes rätt, utsträckt äfven till Vesterbottens län. Det var sålunda icke den lag, som sedan tillkommit i fråga om inskränkning af arrenderätten till skog från 50 till 20 år. Den lagen gäller icke endast Norrbotten utan den gäller hela landet. Om den lagen nämnde jag icke ett ord, jag åberopade endast den s. k. norrbottenslagen. Det var således icke jag, som begick misstaget, utan det synes mig vara den ärade talaren sjelf, som gjorde detta, då han förblandade dessa två olika lagar. I den s. k. norrbottenslagen gjordes betydande inskränkningar i den fria rätt man förut hade öfver skogen. Der funnos hundratals kontrakt ingångna under den förra lagen och före tillkomsten af den nya lagen, genom hvilka kontrakt bestämdes, att köparen hade oinskränkt och fri afverkningsrätt till all skog, som fans å den arrenderade skogsmarken. Men genom denna lag, som jag åberopade, tillkom betydliga inskränkningar i den fullständiga dispositionsrätten, som egaren förut innehade till sin skog. Denna afverkning fick sedan endast ske efter vissa i lagen lemnade vilkor och föreskrifter.

Det var endast detta jag ville säga för att freda mig emot beskyllningen att hafva lemnat origtiga uppgifter.

Herr Hasselrot: Huru frestande det än vore att genmäla åtskilligt af hvad här blifvit anfördt, skall jag icke tillåta mig detta.

Om upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.
(Forts.)

Om upphäfvande af fideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet m. m.

(Forts.)

En hvars öfvertygelse i frågan är säkerligen för tillfället stadgad. Jag skall endast, med anledning af ett yttrande utaf lagutskottets ärade ordförande, be att få säga några ord.

Han yttrade, att, sedan frågan för två år tillbaka i denna kammare förekom, ingenting nytt hade förefallit. Jo, den omständigheten är ny, att det nu föreligger ett förslag till skrivelse, som icke fans då och hvars innehåll då af flere talare förordades. Särskildt har lagutskottets ordförande gifvit mig anledning till innehållet af den skrivelse, som jag förordat. Jag ber att få läsa upp några rader af hvad lagutskottets ordförande då yttrade. Han sade: »Vidare åberopar utskottet den danska grundlagen. Men har dervid förbisett den väsentliga skillnaden mellan lydelsen i detta grundlagsstadgande och den af utskottet föreslagna lagbestämmelsen. Danska grundlagen säger, att genom lag skall närmare ordnas, huru de nu bestående fideikommissgodsen kunna öfvergå till fri egendom. Detta är en helt annan fråga. Det är ju alldeles tydligt, att frågan huruvida det skulle vara möjligt för familjens nu varande representanter att genom ett frivilligt beslut, som kunde anses uttrycka familjens mening, åstadkomma någon ändring i nu gällande bestämmelser angående fideikommissegendomen, är något helt annat, än den af lagutskottet här föreslagna våldsamma åtgärden att 'de i riket bestående familjefideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet och i stad skola upphävas'. Den danska grundlagens bestämmelse kan betraktas såsom en utveckling af den grundsats, som hos oss blef nedlagd i 1810 års förordning.»

Enligt denna mening är ju sålunda det skrivelseförslag jag framlagt endast en utveckling af den grundsats, som är nedlagd i 1810 års förordning, och lärer väl näppeligen detta förslag med något rimligt skäl kunna anses såsom något »giller». Jag tror, att det är tillräckligt enkelt och tydligt, så att en hvar lätteligen fattar dess mening och innebörd.

Herr Annerstedt: Med anledning af hvad af den siste talaren blifvit uppläst och hvilket gaf honom anledning att åberopa mig såsom försvarare till det af honom nu framlagda förslag till kammarens beslut, vill jag endast fästa hans uppmärksamhet derpå, att, på sätt jag redan antydde i mitt förra anförande, man kan erkänna, att det af honom framlagda förslaget icke är i så hög grad stridande emot sunda och riktiga lagstiftnings grundsatsar som lagutskottets förslag. Men det af mig för tre år sedan afgifna yttrandet, hvilket naturligen, då det afgafs, icke kunde vara så utförligt, att det upptog alla de omständigheter, som utgöra förutsättningarna dertill, innebar i korthet ingenting annat än det, att, om förhållandena i ett land äro sådana, att familjefideikommiss-stiftelser måste upphävas på grund af de omständigheter, hvilka af mig i det vid detta tillfälle afgifna yttrande närmare angåfvos, då är det danska tillvägagångendet det enda, som är förenligt med sunda lagstiftningsgrundsatsar. För 3 år sedan påstod jag dock, och detta upprepar jag, att i vårt land icke förefinnas några sådana omständigheter, som kunna rättfärdiga ingrepp i stiftelser, upprättade i full öfverensstämmelse med den lag, som gälde, då de stiftades.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande under öfverläggningen framstälts följande yrkanden: 1:o af herr *Hasselrot*, att kammaren skulle bifalla hans vid utlåtandet fogade reservation, och 2:o att kammaren skulle afslå hvad utskottet i utlåtandet hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen fört proposition på bifall till utskottets hemställan och vidare propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herrar *Hasselrot* och *Boström, Filip*, begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr *Hasselrots* yrkande, uppsattes, justerades och anlogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Hasselrots* vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 38.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 11 och 12 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial:

n:o 27, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 12 kap. 3 § kyrkolagen,

n:o 28, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 16 öfver väckt motion om ändrad lydelse af 3 kap. 1 § handelsbalken, och

n:o 29, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa afseenden af bestämmelserna i 17 kap. handelsbalken angående förmånsrätt för ränta,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Justerades ytterligare fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets denna dag bordlagda betänkande n:o 18 skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10.27 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 44, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 45, till Konungen, om förhöjning i bevillningsavgiften af bankolag med sedelutgifningsrätt.

Upplästes två inkomna läkarebetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare f. d. landshöfdingen m. m. *C. Treffenberg* är genom sjukdom hindrad tills vidare att lemna sina rum intygas på heder och samvete.

Stockholm den 17 april 1893.

R. M. Bruzelius,
Medicine Professor.

Att professor *Oscar Alin* af sjukdom är förhindrad att under de närmaste dagarne bevista Riksdagens sammanträden, intygar.
Stockholm den 17 april 1893.

Jonas Wærn,
Med. D:r o. Professor.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Anmälades och bordlades

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af Lundby pastorats i Göteborgs stift prebendeegenskap m. m.; och

n:o 3, i anledning af två motioner angående ändring i folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 19, angående tullbevillningen; och

n:o 20, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande, n:o 13, angående villkoren för tillverkning af bränvin;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 39, i anledning af väckta motioner om ändring i 227 § sjölagen;

n:o 40, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval; samt

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning och förslag åsyftande ett bättre ordnande af förhållandet mellan lappar och jordegare å vissa trakter nedanför lappmarksgränsen.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtelse till Norrköpings stad af mark från indragna hospitalslägenheten Hospitalsholmen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 15 i denna månad bordlagda betänkande, n:o 18, angående allmänna bevillningen.

Friherre Barnekow, som på begäran erhöll ordet, yttrade: Jag hemställer, att detta betänkande måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan till det plenum, som inträffar nästkommande lördag.

På gjord proposition biföll kammaren denna hemställan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.38 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
